

LAPIN ALUEEN 14 – 16-VUOTIAIDEN NUORTEN ARVI-
OITA SAAMASTAAN SEKSUAALIKASVATUKSESTA JA
IDEOITA SEKSUAALIKASVATUKSEN KEHITTÄMISEKSI

Seksuaaliterveys Lapin lasten, nuorten ja perheiden voimavaraksi
-hanke

Arbelius Anna-Kaisa, Mansikkasalo Suvi & Vuopio Taru

Opinnäytetyö
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala
Hoitotyön koulutusohjelma
Sairaanhoitaja ja terveydenhoitaja AMK

2017

Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala
Hoitotyön koulutusohjelma
Sairaanhoitaja ja terveydenhoitaja
AMK

Tekijä	Anna-Kaisa Arbelius Suvi Mansikkasalo Taru Vuopio	Vuosi	2017
Ohjaaja	Sirkka Havela		
Toimeksiantaja	Seksuaaliterveys Lapin lasten, nuorten ja perheiden voimavaraksi -hanke, Lapin Ammattikorkeakoulu		
Työn nimi	Lapin alueen 14 – 16-vuotiaiden nuorten kokemuk- sia saamastaan seksuaalikasvatuksesta ja ideoita seksuaalikasvatuksen kehittämiseksi		
Sivu- ja liitesivumäärä	67 + 19		

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli selvittää 14 – 16-vuotiaiden lappilaisten nuorten arvioita saamastaan seksuaalikasvatuksesta ja saada heiltä kehittämissideoita seksuaalikasvatukselle. Tavoitteena on hyödyntää nuorten tietoja ja ideoita kehitettäessä uutta koulutusmateriaalia, jota voidaan monipuolisesti hyödyntää nuorten seksuaalikasvatuksessa. Opinnäytetyön teoreettisessa viitekehyksessä kuvataan seksuaalisuutta, seksuaalikasvatusta, sekä vanhempien ja koulun roolia seksuaalikasvattajina. Opinnäytetyö on osa ”Seksuaaliterveys Lapin lasten, nuorten ja perheiden voimavaraksi” –hanketta.

Opinnäytetyön tutkimus toteutettiin Lapin yhdeksän kunnan yläkoulujen nuorille. Tutkimusote on kvantitatiivinen ja aineisto kerättiin Webropol-kyselyllä. Nuorilla oli mahdollisuus vastata kyselyyn anonymisti eri älylaitteilla. Kyselyyn vastaaminen oli vapaaehtoista, eikä kaikkiin kysymyksiin tarvinnut vastata.

Tutkimuksen tulosten perusteella nuoret ovat saaneet eniten seksuaalisuuteen liittyvää tietoa terveystiedon opettajalta, kouluterveydenhoitajalta, internetistä sekä kavereiltaan. 94 % (n= 358) nuorista arvioi saamansa seksuaalikasvatuksen vastanneen hyvin omia tarpeita. Neljännes nuorista (n=93) taas koki, ettei ollut saanut kotona lainkaan seksuaalikasvatusta. Nuoret kertoivat saaneensa eniten tietoa murrosiästä, muutoksista kehossa, ystävydestä sekä ehkäisystä. Vähiten tietoa nuoret olivat saaneet seksuaalisesta riskikäyttäytymisestä, intiimiongelmista, itsetyydytyksestä ja seksuaali-identiteetistä. Nuoret priorisoivat tärkeimmiksi asioiksi ehkäisystä, sukupuolitaudeista, jälkiehkäisystä sekä seksuaalisesta häirinnästä ja hyväksikäytöstä puhumisen. Lisäksi nuoret toivoivat, että seksuaalikasvatus olisi tytöillä ja pojilla erikseen ja opettajat perehtyisivät aiheeseen paremmin. Tärkeinä asioina pidettiin konkreettisia opetusmenetelmiä, ulkopuolisia asiantuntijoita sekä vanhempien osallistumista varhaiseen seksuaalikasvatukseen.

Avainsanat: Seksuaalikasvatus, Seksuaalikasvatus, Nuoruusikä

School of Social Services, Health
and Sports
Degree Programme in Nursing
Bachelor of Health Care

Author	Anna-Kaisa Arbelius Suvi Mansikkasalo Taru Vuopio	Year	2017
Supervisor	Sirkka Havela		
Commissioned by	"Sexual health as a resource of Lapland children, youth and families" -project, Lapland University of Applied Sciences		
Subject of thesis	Sexual education assessments of 14-16 -years old Lapland teenagers, and their ideas for improving sexual education		
Number of pages	67 + 19		

The purpose of this thesis was to find out about 14 – 16 year old Lapland teenagers' views about sexual education and to get some development ideas in reference to future sexual education. The goal was to use the knowledge and ideas from the young people in order to develop some new study material which could be used implementing sexual education. The theoretical frame of reference thesis describes sexuality, sexual education and the role of the parents and school as sexual educators. The thesis is part of the "Sexual health as a resource of Lapland children, youth and families" –project.

The research involved secondary school students from nine municipalities in Finnish Lapland. The approach of the study is quantitative and the material was collected with a Webropol questionnaire. The teenagers had a chance to answer the inquiry anonymously by using various digital devices. Answering the inquiry was voluntary and the young people did not have to answer every question.

The results of this research show that the teenagers had got most of their sexual information from their health education teacher, the school nurse, the Internet and from their friends. 94% (358) of the students felt the acquired sexual education met their needs. One of four students (93) felt that they had not got any sexual education in their homes. According to the teenagers the information they had got had mostly been about puberty, changes in the body, friendship and birth control. Similarly, they reported that the information they had not got so much was about sexual risk behavior, intimate problems, masturbation and sexual identity. Teenagers prioritized birth control, STDs, emergency contraception, sexual harassment and sexual abuse as the most important things to talk about. The students also hoped that sexual education would be given separately to girls and boys and that the teachers would orientate better to the subject. Concrete teaching methods, external specialists and parents participating in the sexual education were considered important among the informants.

Key words Sexual education, sexual health, adolescence

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	7
2 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSONGELMAT.....	9
3 SEKSUAALISUUS NUORUUSIÄSSÄ.....	10
3.1 Seksuaalisuus ja sukupuoli.....	10
3.2 Nuoruusiän fyysiset ja psyykkiset muutokset.....	12
3.3 Seksuaalisuuden portaat.....	13
3.4 Nuorten tiedontarve seksuaalisuudesta.....	15
4 SEKSUAALIKASVATUS ERI YMPÄRISTÖISSÄ.....	19
4.1 Seksuaalikasvatus.....	19
4.2 Vanhemmat seksuaalikasvattajina.....	22
4.3 Seksuaalikasvatus kouluissa.....	23
4.4 Median vaikutukset nuorten seksuaalitietouteen.....	24
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	27
5.1 Määrällinen tutkimus.....	27
5.2 Tutkimuksen kohderyhmä.....	28
5.3 Aineiston keruu.....	29
5.4 Aineiston analyysi.....	30
6 TUTKIMUSTULOKSET.....	31
6.1 Vastaajien taustatiedot.....	31
6.2 Nuorten saama seksuaalikasvatus.....	36
6.3 Nuorten saama ohjaus seksuaalisuuteen liittyen.....	46
6.4 Seksuaalikasvattajien rooli ja oppiminen.....	50
6.5 Nuorten kehittämisehdotukset seksuaalikasvatukselle.....	59
7 POHDINTA.....	61
7.1 Tulosten tarkastelua.....	61
7.2 Johtopäätökset.....	61
7.3 Eettisyys ja luotettavuus.....	62
7.4 Tutkijoiden ammatillinen kasvu.....	63
7.5 Toimenpide-ehdotukset ja jatkotutkimusaiheet.....	64
LÄHTEET.....	65
LIITTEET.....	68

1 JOHDANTO

Seksuaalisuus määritellään ihmisen ominaisuudeksi, jonka kehitys jatkuu koko elämän ajan. Se pitää sisällään biologisen sukupuolen, sukupuoli-identiteetin ja -roolit, seksuaalisen suuntautumisen, eroottisen kiinnostuksen, nautinnon ja intiimiyden sekä suvun jatkamisen. (Rinkinen 2012, 20.) Seksuaalikasvatuksella tarkoitetaan ammatillista ja tavoitteellista toimintaa, jonka tarkoituksena on lisätä tietoa seksuaalisuudesta käsitteenä, ihmiskehosta, lisääntymisen biologiasta ja sukupuolisesta kanssakäymisestä. Laadukkaan ja näyttöön perustuvan seksuaalikasvatuksen tarve on lisääntynyt vastapainoksi median syytämälle informaatiolle, joka sisältää myös paljon väärää tietoa seksistä ja ihmisen seksuaalisuudesta. (Bildjuschkin & Ruuhilahti 2010, 135; Väestöliitto 2016a.) Seksuaaliterveys on hyvinvoinnin tila, jossa vallitsee positiivinen ja kunnioittava asenne seksuaalisuuteen sekä seksuaalisiin suhteisiin. Ihmisen seksuaaliterveys on hyvä silloin kun hän on hyväksynyt oman seksuaalisuutensa, on onnellinen ja hänellä on mahdollisuus nauttia seksuaalisista kokemuksista turvallisesti. Seksuaaliterveydellä onkin näin vaikutusta niin fyysiseen kuin psyykkiseen hyvinvointiimme. Hyvän seksuaaliterveyden pohjana toimii seksuaalioikeuksien kunnioittaminen. (Laulainen & Sarajärvi 2015, 17; THL 2015.)

Opinnäytetyömme tarkoituksena on selvittää nuorten arvioita saamastaan seksuaalikasvatuksesta ja saada heiltä kehittämissuhteita seksuaalikasvatukselle. Kohderyhmänämme toimivat Lapin alueen 14 – 16-vuotiaat nuoret. Valtakunnallisten kouluterveyskyselyiden mukaan erityisesti heidän ikäisillään on jo kokemusta seksuaalikasvatuksesta sekä paljon uskomuksia ja "urbanilegendoja" niin yhdyntään kuin sukupuolitauteihinkin liittyen (THL 2016). Seksuaalisuuden kehittyminen tapahtuu pääosin puberteetin myötä näinä ikävuosina, joten on perusteltua kohdistaa kysely heille (Nurmi 2004, 77). Tämän opinnäytetyön perusteena toimivat Lapin ja Länsipohjan sairaanhoitopiirien korkeat raskaudenkeskeytysluvut, korkeat sukupuolitautilien määrät sekä kouluterveyskyselyiden osoittamat puutteet nuorten, erityisesti poikien, seksuaali- ja lisääntymisterveyttä koskevissa tiedoissa sekä nuorten kokemukset seksuaalisesta häirinnästä (THL 2016). Opinnäytetyössämme olemme hyödyntäneet aiempia tutkimuksia nuorten

seksuaalitietämyksestä ja niiden lisäksi Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen, Väestöliiton ja WHO:n materiaaleja sekä Terveysporttia.

Opinnäytetyömme on osa Lapin ammattikorkeakoulun hallinnoimaa Seksuaaliterveys Lapin lasten, nuorten ja perheiden voimavaraksi –hanketta, jonka rahoittajana on Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Hankkeen tavoitteena on vahvistaa ja kehittää Lapin läänin alle 24-vuotiaiden lasten, nuorten sekä heidän perheidensä seksuaali- ja lisääntymisterveyttä sekä lisätä ammattilaisten valmiuksia lasten, nuorten ja perheiden seksuaaliterveyden edistämiseksi. Tavoitteena on myös kehittää ammattilaisten moniammatillista yhteistyötä eri palveluketjujen välillä (Havela & Rainto. 2015, 5).

2 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSTEHTÄVÄT

Opinnäytetyömme tarkoituksena on selvittää 14 – 16-vuotiaiden lappilaisten nuorten arvioita saamastaan seksuaalikasvatuksesta ja saada heiltä kehittämisideoita seksuaalikasvatukselle. Tavoitteena on hyödyntää näitä nuorten ideoita, sekä heidän tietämystään seksuaali- ja lisääntymisterveydestä kehitettäessä uutta koulutusmateriaalia, jota voidaan hyödyntää nuorten seksuaalikasvatuksessa kotona, terveystiedon tunneilla ja kouluterveydenhoitajan vastaanotolla. Koulutusmateriaalilla voidaan edistää nuorten, lasten ja perheiden seksuaali- ja lisääntymisterveyttä.

Tutkimustehtävät:

1. Millaista seksuaalikasvatusta nuoret ovat saaneet nuorten arvioimana?
2. Millaisia kehittämis ehdotuksia nuorilla on seksuaalikasvatukselle?

3 SEKSUAALISUUS NUORUUSIÄSSÄ

3.1 Seksuaalisuus ja sukupuoli

Opinnäytetyössämme ihmisen seksuaalisuutta käsitellään kokonaisvaltaisesti emotionaalisen ja sosiaalisen kehityksen osana. Bildjuschkin ja Ruuhilahti (2010, 6) määrittelevät seksuaalisuuden osaksi fyysistä, psyykkistä, sosiaalista ja henkistä terveyttämme. Se on subjektiivinen kokemus, joka on sidoksissa niin kulttuuriin, uskontoon, aikaan, paikkaan kuin ihmisen omiin kokemuksiin. Seksuaalisuuden kehitys jatkuu koko elämän ajan. Se pitää sisällään biologisen sukupuolen, sukupuoli-identiteetin ja -roolit, seksuaalisen suuntautumisen, eroottisen kiinnostuksen, nautinnon ja intiimiyden sekä suvun jatkamisen. (Rinkinen 2012, 20.)

“Sinä saat olla ihana. Sinä saat haluta. Sinä saat tuntea. Sinä saat nauttia.

Sinä saat iloita. Sinä saat rakastaa. Sinulla on lupa”.

(Laulainen & Sarajärvi 2015, 35.)

Sukupuoli on ihmisen ominaisuus, jonka meistä jokainen kokee eri tavalla. Sukupuoli voidaan jakaa biologiseen sukupuoleen, kulttuuriseen ja sosiaaliseen sukupuoleen sekä elettyyn ja koettuun sukupuoleen. Biologisella sukupuolella viitataan geneettisiin, anatomisiin ja hormonaalisiin tekijöihin, joiden perusteella valtaosa ihmisistä voidaan jakaa kahteen eri luokkaan. Biologiset tekijät vaikuttavat siihen, että olemme kehollisesti erilaisia niin pituuskasvultamme, ruumiinrakenteeltamme, karvoitukseltamme, kehon prosesseiltamme murrosikässä sekä lisääntymiseltämme. Suomessa kaikki ihmiset on virallisesti jaoteltu kahteen sukupuoleen, vaikkakaan nykytiedon valossa ei sukupuolen määrittely kahteen luokkaan edes biologian näkökulmasta ole yksiselitteistä. Niin kromosomitasolla kuin ulkoisten sukupuolielinten tunnusmerkeissä esiintyy vaihtelua ja moninaisuutta. (Karvinen 2016; Unioni 2016.)

Sukupuoli on aina myös kulttuurisidonnaista ja sosiaalista, ja se muovautuu ihmisten tekojen ja toimintojen myötä. Kuten identiteettiä, myös sukupuolta raken-

netaan suhteessa muihin ihmisiin ja yhteiskuntaan. Sukupuolen ilmaisuun vaikuttavat niin yhteiskunnan normit, moraalit, ihmiskäsitys sekä vanhemmilta ja muilta läheisiltä välittyvät tavat ja perinteet. Eletty ja koettu sukupuoli on yksilön kannalta tärkein sukupuolen ulottuvuus. Sukupuolen kokeminen ja sen ilmaisu vaihtelevat, eikä se ole suoraa seurausta siitä, millaiseen kehoon on syntynyt. Jokainen on itse oman sukupuolisuutensa paras asiantuntija, eikä kukaan ulkopuolinen voi määrittää toisen ihmisen kokemusta itsestään. (Unioni 2016.)

Sukupuoli-identiteetillä tarkoitetaan ihmisen omaa kokemusta siitä, mihin sukupuoleen hän samaistuu tai minkä sukupuoliryhmän hän kokee omakseen. Sukupuoleton henkilö ei samaistu mihinkään sukupuoleen. Transsukupuolisuudella tarkoitetaan sitä, kun syntymässä pojaksi määritelty kokee olevansa tyttö tai tytöksi määritelty kokee olevansa poika, tai sitä kun ihmisellä on jatkuva toive olla toista sukupuolta. Transsukupuolisuus tulee usein esiin jo lapsena tai myöhemässä iässä, kun ihminen pystyy käsittelemään kokemuksiaan ja ymmärtää niiden merkityksen. Transvenstiitti on ihminen, joka kykenee eläytymään useisiin sukupuoliin ja hänellä on tarve olla välillä miesroolissa ja välillä naisroolissa. Muunsukupuolinen henkilö (transgender) ei koe kuuluvansa selkeästi mies- eikä naissukupuoleen. Hän voi kokea itsensä sukupuolettomaksi, muunsukupuoliseksi, kaksi- tai monisukupuoliseksi. Intersukupuolisuus on tila, jossa lapsen fyysinen kehitys sukupuoleen on ollut yksilöllistä ja lapsella ei ole selkeästi vain tytön tai vain pojan piirteitä. Sukupuolivähemmistö -käsitteellä tarkoitetaan transihmisiä, intersukupuolisia sekä sukupuolettomiksi itsensä kokevia henkilöitä. Kun ihminen kokee omakseen mies- tai naissukupuolen, johon hänet on syntymässä määritelty kehonsa perusteella, kutsutaan häntä Cis-sukupuoliseksi. (Seta 2015.) Seksuaali- ja psykoterapeutti Nina Mömmö-Koskineemi sanoo Aulan (2017) haastattelussa nuoruuden elämänvaiheeseen liittyvän paljon kokeiluja ja myös eri sukupuoliroolien kokeiluja. Nuorilla voi tulla hormonien tuottamia ajatuksia, jotka saavat pohtimaan omaa sukupuolta ja asioita, joita hänen kokemaansa sukupuoleen kuuluu.

Sukupuolinormatiivisuudella tarkoitetaan sitä, kuinka yhteiskunnassamme vallitsee käsitys kahdesta toisilleen vastakkaisesta sukupuolesta; mies ja nainen. Koska kyseessä on normi, määrittää se myös, kuinka näissä rooleissa tulisi olla,

pukeutua ja käyttäytyä. Yleistä on myös ajatella, että biologinen sukupuoli määrittää myös kiinnostuksen kohteita, kykyjä ja muita ominaisuuksia. Normi sisältää oletuksen siitä, että ihmisen sukupuoli ei voisi muuttua, ihmisellä voisi olla vain yksi sukupuoli ja se määritettäisiin heti ihmisen synnyttyä. Kaikki ihmiset eivät kuitenkaan mahdu tähän tiukkaan sukupuolinormiin, joten kaikkien ihmisten hyvinvoinnin vuoksi tulisi tätä tiukkaa normia purkaa. (Karvinen 2016.)

Seksuaaliterveys on hyvinvoinnin tila, jossa vallitsee positiivinen ja kunnioittava asenne seksuaalisuuteen sekä seksuaalisiin suhteisiin. Ihmisen seksuaaliterveys on hyvä silloin kun hän on hyväksynyt oman seksuaalisuutensa, on onnellinen ja hänellä on mahdollisuus nauttia seksuaalisista kokemuksista turvallisesti. Seksuaaliterveydellä onkin näin vaikutusta niin fyysiseen kuin psyykkiseen hyvinvointiimme. Hyvän seksuaaliterveyden pohjana toimii seksuaalioikeuksien kunnioittaminen. (Laulainen & Sarajärvi 2015, 17; THL 2015.) Kaikkia nuoria, sukupuolesta, ihonväristä, seksuaalisesta suuntautumisesta tai terveydentilasta riippumatta, koskevat samat seksuaalioikeudet. Seksuaalioikeuksien mukaan jokaisella nuorella on oikeus elämään, oikeus nauttia seksuaalisuudesta, oikeus tietoon seksuaalisuudesta, oikeus suojella itseään ja tulla suojelluksi, oikeus seksuaaliterveyshuoltoon sekä oikeus osallistua seksuaaliterveyttään koskevaan päätöksentekoon. Nämä oikeudet perustuvat Yhdistyneiden kansakuntien ihmis-oikeusjulistukseen, jonka pääperiaatteita ovat vapaus, tasa-arvo, yksityisyys sekä itsemääräämisoikeus. Nuoret tekevät itse päätöksensä omasta seksuaalikäyttäytymisestään ja vastuu on jokaisella itsellään. (Väestöliitto 2016a; Aho ym.2008, 29.) Lisääntymisterveys on osa seksuaaliterveyttä, ja se käsittelee muun muassa raskaaksi tulemista, lasten hankintaa sekä muita lisääntymiskäyttäytymiseen liittyviä ilmiöitä (Bildjuschkin & Ruuhilahti 2010, 133).

3.2 Nuoruusiän fyysiset ja psyykkiset muutokset

Nuoruusikä on yleisesti suurta muutoksen aikaa ihmiselle niin fyysisesti kuin psykososiaalisesti puberteetin ja itsenäistymisprosessin vuoksi. Nuoruusikä voidaan jakaa kolmeen vaiheeseen: varhaismurrosikä (12 – 14-vuotiaat), varsinainen murrosikä (15 – 17-vuotiaat) ja myöhäismurrosikä (18 – 22-vuotiaat). Murrosikä on kiivaan biologisen ja fysiologisen kehityksen aikaa. Puberteetti kestää 2 – 5

vuotta, ja tämän kehitysprosessin aikana lapsesta kehittyy nuori aikuinen, joka kokee seksuaalisuuden ja sukupuolisuuden itsessään ja muissa luonnollisena asiana. Tyttöillä murrosikä alkaa tavanomaisesti hieman poikia aiemmin. Tyttöillä myös kasvu ja kypsyminen tapahtuvat samanaikaisesti puberteetin aikana, kun taas pojilla fyysinen kasvu jatkuu vielä murrosiän jälkeenkin. (Nurmi 2009, 77, 81.)

Tytöillä puberteetti alkaa yleensä rintojen aristamisella ja kasvamisella. Muita murrosiän merkkejä tytöillä ovat häpykarvoitus, kasvupyrähdys, kehon muotojen muuttuminen ja kuukautisten alkaminen yleensä kasvupyrähdyksen jälkeen. Pojilla murrosiän alkamisesta kertoo kivesten kasvaminen, penis alkaa kasvaa noin vuotta myöhemmin. Poikien murrosiän kehitykseen kuuluvat yölliset siemensyöksyt, karvoituksen lisääntyminen, äänenmurros ja kasvupyrähdys. Pojilla voi esiintyä myös gynekomastiaa eli rintarauhaset voivat turvota ja aristaa, mutta tämä on ohimenevää ja osa normaalia murrosiän kehitystä (Nurmi 2009, 78; Väestöliitto 2016a.)

Murrosiässä seksi ja seksuaalisuus alkavat kiinnostaa nuorta eri lailla kuin aikaisemmin. Kehossa alkaa heräillä uusia tuntemuksia ja reaktioita, joiden kautta oma keho ja seksuaalisuus otetaan haltuun. Erilaisten ihmissuhteiden ja seurustelun kautta opetellaan myös toisen ihmisen kehoa ja seksuaalisuutta. Omaan ulkonäköön liittyvät asiat ovat usein herkkiä murrosikäiselle, oli sitten kyseessä tyttö tai poika. Kehon ja ulkonäön muutokset voivat hämmentää ja saada nuoren tuntemaan epävarmuutta. Toisaalta murrosiän aikana saatetaan kokea myös ylpeyttä ja helpotusta. Murrosiässä on tavallista, että omaa kehoa verrataan toisiin. Myös median luomat mielikuvat siitä, miltä pitäisi näyttää, voivat saada aikaan ulkonäköpaineita. (Väestöliitto 2016a.)

3.3 Seksuaalisuuden portaat

Seksuaalisuuden portaat on Erja Korteniemi-Poikelan ja Raisa Cacciatoren (2015, 10 – 11) kirjoittama opas, jossa käsitellään lasten ja nuorten seksuaalista kehitystä mahdollisimman helposti lähestyttävästi ja käytännönläheisesti, lapsen

tai nuoren ikäkehitystä vastaavasti. Opas kuvaa portaittain yksilön minäkuvan kehitystä aina lapsen varhaisesta vuorovaikutuksesta parisuhdevalmiuksiin. Kohderyhmämme eli 14 – 16-vuotiaat sijoittuvat seksuaalisuuden portailla tavanomaisesti portaille 7 – 11.

Seitsemännellä eli *Tykkään sinusta* -portaalla nuori uskaltaa kertoa ihastuksen tai rakkaudentunteestaan tunteidensa kohteelle ja alkaa tavoitella seurustelua. Nuori on myös valmis hyväksymään mahdollisen torjutuksi tulemisen. *Tykkään sinusta* -portaalla opitaan tunnetaitoja, joita tarvitaan tulevaisuuden seurustelusuhteissa. Kahdeksas porras on *Käsi kädessä*. Tässä vaiheessa nuori uskaltaa jo tavoitella tunteista kertovaa kosketusta. Sanat eivät ole niinkään merkityksellisiä, vaan kosketus tuo nuorelle sen mielihyvän ja hyväksynnän tunteen, jota hän hakee. Monilla tähän kehittymisen vaiheeseen kuuluu myös seksuaaliset kiihottumiset, joita nuori voi purkaa itsetyydytyksen kautta. (Korteniemi-Poikela & Cacciatore 2015, 85 – 93.)

Yhdeksännellä *Suudellen*-portaalla nuorella voi herätä halu tutustua suutelemiseen; suun, kasvojen, kaulan, hiusten ja käsivarsien hyväilyllä otetaan ensiaskeleita seksuaalisen kontaktin kokeiluun. Nuori haluaa ja kykenee ottamaan vastaan läheisyyttä, jossa ollaan koko kehon kontaktissa, mutta vaatteet päällä. Nuori voi kokea seksuaalista kiihottumista, ja mielihyvän tuottaminen kumppanille tulee tärkeään rooliin. Tärkeää tällä portaalla on oppia ilmaisemaan, mitä haluaa, mitä ei halua ja mihin on valmis. (Korteniemi-Poikela & Cacciatore 2010, 107.)

Kymmenennellä portaalla rohkaistutaan tutkimaan *Mikä tuntuu hyvältä*. Nuori pyrkii hakemaan seksuaalista nautintoa kumppaninsa kanssa. Hänellä on jo valmiudet kuunnella itseään, haluaako hän todella sitä mitä tekee, pystyykö siihen ja mikä tuntuu hyvälle. Tällä portaalla nuori lähtee ikään kuin löytöretkelle itseensä ja kumppaninsa iholle ja kehoon. Hyväilyt, hellyys ja kosketukset korostuvat, ja kumppani on sellainen, kenelle uskaltaa kertoa omat rajansa. Tällä kehitysportaalla hylätyksi tai petetyksi tuleminen voi olla nuorelle yhä isompi haaste. (Korteniemi-Poikela & Cacciatore 2015, 109.)

Keskimäärin 16 – 25-vuotiaana nuori saavuttaa yhdennentoista, eli *Rakastella*-portaan. Hän on riittävän sinut oman kehonsa ja seksuaalisuuteensa kanssa, että hän sekä hallitsee viettinsä että pystyy rentoutumaan. Hänelle on kertynyt jo kokemuksia oman kehonsa reaktioista ja hän on kykeneväinen viestimään myös kumppanilleen toiveensa sekä ottamaan vastaan kumppanin viestejä. Hän on perillä rakasteluun liittyvistä seurauksista ja seksuaalisella kanssakäymisellä tavoitellaan uudenlaista mielihyvää, sekä yhä syvempää yhteyttä kumppaniin. Nuorella on valmiudet huolehtia raskauden tai sukupuolitautilien ehkäisystä ja hän osaa tehdä vastuullisia päätöksiä. (Korteniemi-Poikela & Cacciatore 2015, 117.)

3.4 Nuorten tiedontarve seksuaalisuudesta

Tuija Rinkisen (2012) väitöskirjassa kuvataan nuorten kysymyksiä seksuaaliterveydestä Väestöliiton Internet-palvelussa. Nuoret miettivät paljon seksin terveellisyyttä: Millaisia haittoja, vaaroja tai riskejä siinä on? Voiko se aiheuttaa fyysisiä vaurioita? Onko omassa seksin toteuttamistavassa jotain epäterveellistä? Median ja Internetin mukanaan tuomat vaikutukset, eri kulttuureista ja uskonnoista tulevien väestöryhmien maahanmuutto, huoli lasten ja nuorten seksuaalisesta hyväksikäytöstä sekä seksuaalisuutta koskevien asenteiden ja nuorten seksuaalisen käyttäytymisen muuttuminen ovat osaltaan vaikuttaneet seksuaalikasvatuksen tarpeen lisääntymiseen (Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa 2010, 3,7).

Yleisimmin nuoret kysyvät seksuaalisesta toiminnasta, kuten itsetyydytyksestä, kiihottumisesta, orgasmista, hyväilyseksistä sekä yhdynnästä. Yleisin kysymysten aihe liittyi epäilyyn seksiongelmasta. Yleisesti nuoret pohtivat paljon tekijöitä, jotka ovat voineet vaikuttaa tilanteeseen tai olla ongelman syynä. Internet-palvelusta he hakevat ammattilaisen vahvistusta omille epäilyilleen ja päätelmilleen. Seksinkin tekemiseen liittyviä kysymyksiä kysyttiin toiseksi eniten. Yleisimpiä kysymyksiä olivat “Mitä on seksi?” ja “Millaisia erilaisia tapoja on tehdä seksiä?”. Lisäksi nuoret pohtivat seksiin liittyviä tuntemuksia, kuten kiihottumista tai nautinnon tuottamista toiselle. Nuoret haluavat valmistautua ja varautua seksiin jo ennen ensimmäistä yhdyntäkertaa. He pohtivat oikeaa ajankohtaa seksielämän aloittamiselle, keinoja varautua seksiin sekä pohtivat seksiin liittyviä pelkojaan.

Tutkimuksen mukaan myös seksin vaikutukset kehoon ja seksin terveellisyys pohdituttivat nuoria. Nuorten kysymykset olivat hyvin konkreettisia ja liittyivät esimerkiksi oikeanlaisiin yhdyntäasentoihin sekä tapoihin tyydyttää kumppania. (Rinkinen 2012, 63 – 71.)

Internet-palveluissa nuoret kysyvät usein kysymyksiä raskaudesta, raskauden ehkäisystä ja keskeyttämisestä sekä raskauden varmistamisesta. Kysymykset ovat usein hyvin omakohtaisia ja nuoret ovat kuvanneet kysymyksiin liittyviä ongelmatilanteita hyvin yksityiskohtaisesti, mutta osa kysymyksistä on esitetty yleisellä tasolla liittämättä sitä omaan elämäntilanteeseen. Ehkäisyvälineisiin liittyvät kysymykset koskivat pääasiassa välineiden käyttöä, hankintaa, ehkäisyvarmuutta ja sopivuutta omaan elämäntilanteeseen. Raskaana olemisen mahdollisuutta kysytään Internet-palvelussa runsaasti. Huolia nuorilla on käytetystä ehkäisy menetelmästä, sen puuttumisesta tai yhdynnän laadusta riippumatta. Kysymyksiä ilmeni erityisesti tilanteissa, joissa nuori ei halua tulla raskaaksi ja varmistaa asiaa kysymällä tilanteestaan asiantuntijalta. Nuorten viesteissä on kuvattu hyvin monenlaisia seksitilanteita, joiden vuoksi raskauden mahdollisuutta epäiltiin ja jopa pelättiin. Myös iän, fysiikan ja anatomian vaikutuksia raskaaksi tulemiseen kyseltiin paljon. (Väestöliitto 2016c; Rinkinen 2012, 94 – 102.)

Sukupuolitauteihin liittyvät kysymykset koskivat useimmiten sukupuolitaudin varmistamista ja tarttumista. Tartuntojen ehkäisystä ja sukupuolitautien hoitamisesta kysyttiin huomattavasti vähemmän. Nuoret kysyivät paljon, missä tilanteissa sukupuolitaudit voivat tarttua ja kysymykset pohjautuvat usein nuorten omiin kokemuksiin. Nuorilla on usein epätietoisuutta sukupuolitautien tarttumisesta. Heillä on oletuksia, että ne voivat tarttua yleisissä tiloissa, kuten esimerkiksi uimahalleissa ja vessoissa. Nuorilla on jo usein ajatus mahdollisesta sukupuolitauditartunnasta, mutta he hakevan Internet-palvelusta ammattilaisen vahvistusta epäilyilleen. Kysymyksistä käy myös ilmi, että nuorilla on epätietoisuutta siinä, minne tulee mennä tutkimuksiin epäillessään saaneensa sukupuolitauditartunnan. (Väestöliitto 2016c.) Nuoret tiedustelivat myös sukupuolitautien eri hoitomuodoista, sekä mahdollisten sairastettujen sukupuolitautien vaikutuksista hedelmällisyyteen (Rinkinen 2012, 115).

Nuoret kyselevät Internet-palveluissa paljon seurustelusta. Suurin osa kysymyksistä koski seurustelun kulkua, kuten seurustelusuhteen luomista, seurustelusuhteessa elämistä ja sen päättymistä. Lisäksi nuoret pohtivat seurustelun sallittavuutta, kun kyseessä on esimerkiksi suuri ikäero tai Internetissä tavattu henkilö. Palvelussa kysyttiin usein neuvoa vuorovaikutukseen vastakkaista sukupuolta edustavan kanssa, sekä mikä on sallittua missäkin vaiheessa seurustelusuhdetta. Erityisesti seksuaalivähemmistöjä edustavat nuoret hakivat usein neuvoja ulkopuolisilta asiantuntijoilta. Myös suojaikäraja nousee useissa kysymyksissä esille, kun seurustelukumppani on täysi-ikäinen ja kysyjä alle 16 -vuotias. (Rinkinen 2012, 116 – 121.)

Oman kehon riittävyys seksin harrastamiseen mietityttää nuoria, esimerkiksi pojilla yleisimmin kysymykset Internet-palvelussa liittyivät oman peniksen kokoon. Tyttöillä taas neitsyysteema nousi usein esille. Nuoret halusivat ammattilaisen mielipidettä myös siihen, kannattaisiko kumppanin ehdottamaan seksiin suostua tai kannattaako tietyn henkilön kanssa harrastaa seksiä. (Rinkinen 2012, 74.) Nuoret esittivät kysymyksiä fyysisistä muutoksista, kehon rakenteesta, kehon toiminnasta, tunteista sekä identiteetin kehittymisestä. Myös omaan kehoon vaikuttaminen esimerkiksi laihduttamalla tai karvoja poistamalla nousi yhdeksi teemaksi. Tytöt miettivät myös oman kehon toimintaan liittyviä kysymyksiä; esimerkiksi ehkäisy pillereiden käyttö kuukautisten siirtämiseen. (Rinkinen 2012, 81 – 88.)

Väestöliiton (2016) Internet-palvelussa nousi usein esille nuoren kysymykset omasta seksuaalisesta suuntautumisestaan, sukupuolisuudestaan ja mieheksi tai naiseksi kasvamisesta. Seksuaalisen suuntautumisen pohdinnoissa nuoret haluavat varmistuksen omalle seksuaaliselle suuntautumiselleen ja pohtivat omaa normaaliuttaan. Nuoret kertovat homoseksuaalisista ajatuksistaan ja pohtivat syitä näille ajatuksille. Niin ikään perheen ja ystävien asennoituminen homoseksuaalisuuteen mietityttää nuoria. Sukupuoli-identiteettiin liittyen nuoret miettivät tilanteensa normaaliutta silloin, kun he haluavat olla toista sukupuolta, jota biologisesti edustavat. Heitä myös mietityttää oikean identiteetin löytymisen ajankohta. Nuoret kysyvät konkreettisia ohjeita pukeutumiseen ja käyttäytymi-

seen niin kouluissa kuin muissakin sosiaalisissa tilanteissa. Oman "roolin" löytäminen parisuhteessa, kun ei koe biologista sukupuoltaan omaksi, herättää kysymyksiä nuorissa. (Väestöliitto 2016c; Rinkinen 2012, 91 – 93.)

Nuoret kysyvät Internet-palvelusta neuvoja ja apua terveystarkastuksiin valmistautumiseen. Kysymyksiä esitettiin niin terveystarkastusten sopivasta ajankohdasta, sen tekemisestä kuin tarkastukseen valmistautumisesta. Viesteissä nuoret ovat kuvanneet pelkojaan gynekologia tutkimuksia kohtaan ja pyrkineet saamaan helpotusta niihin asiantuntijan avulla. (Rinkinen 2012, 122 – 123.)

Erityisesti poikien seksuaaliterveystiedot ovat varsin heikot. Kyse ei ole siitä, ett-eikö tietoa olisi tarjolla, mutta se ei aina tavoita poikia; ei kotona eikä koulussa. Väestöliiton asiantuntijan Miguel Reyesin mukaan pojille pitäisikin puhua seksistä aikaisemmin ja heidän omalla kielellään. Tiedon saannin luotettavista lähteistä viivästyessä, pojat päätyvät hakemaan tietoa usein Internetistä ja pornosivustoilta, porno kun on kuulunut aina jollain tasolla nuorten kehitykseen. Konkreettisten asioiden lisäksi pojille olisi puhuttava tunteista; tunnekasvatusta tulisi olla jo alaluokilla. Nykypäivänä nuoret ovat kuitenkin yhä valistuneempia, vastuuntuntoisempia kuin omasta terveydestään kiinnostuneita - seksuaaliterveys mukaan lukien. (Suomalainen 2017, 27.)

4 SEKSUAALIKASVATUS ERI YMPÄRISTÖISSÄ

4.1 Nuorten seksuaalikasvatus

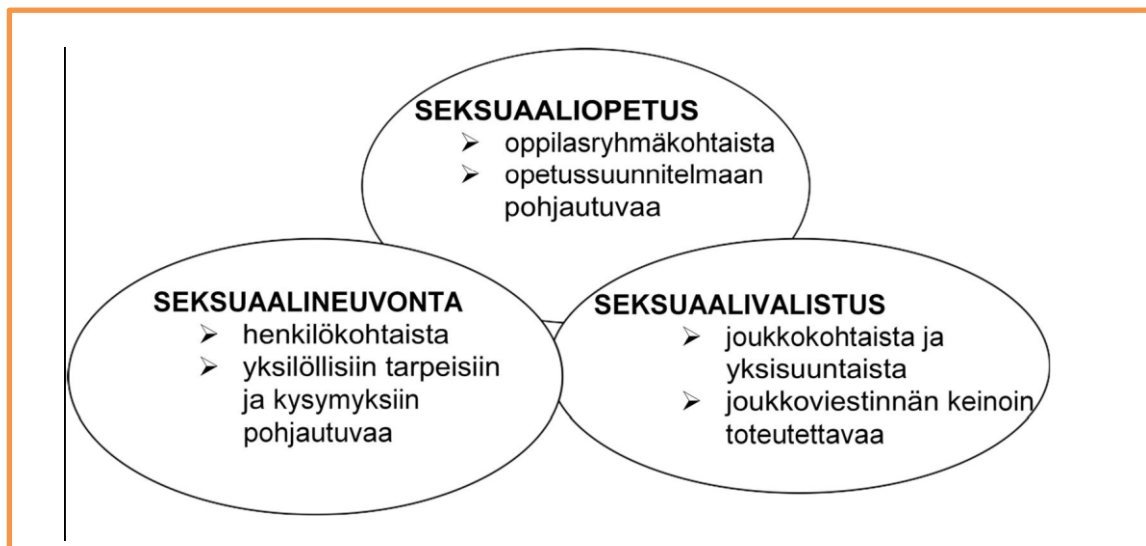
Lapset ja nuoret ovat seksuaaliterveyden kehittämisen näkökulmasta tärkeässä roolissa. Kasvuprosessinsa aikana lapset ja nuoret hankkivat vähitellen tietoa liittyen ihmiskehoon, intiimeihin suhteisiin ja seksuaalisuuteen liittyvistä arvoista, asenteista sekä taidoista. Seksuaalikasvatuksessa on perinteisesti keskitytty seksuaalisuuden mahdollisiin riskeihin, kuten ei-toivottuihin raskauksiin ja sukupuolitauteihin. Kielteisiin asioihin keskittyminen voi olla lapsista ja nuorista pelottavaa, eikä se myöskään tarjoa heille tulevaisuudessa tarvittavia tietoja ja taitoja. Kokonaisvaltaisen seksuaalikasvatuksen avulla nuoret taas oppivat näkemään seksuaalisuuden ihmisen positiivisena voimavarana, tekemään oikeita päätöksiä sekä toimimaan vastuullisesti itseään ja muita kohtaan. Se opettaa heille keskeisiä taitoja, joiden avulla he voivat päättää itse seksuaalisuudestaan ja suhteistaan, sekä uskaltavat toteuttaa seksuaalisuuttaan ja toimia parisuhteessa tyydyttävällä ja vastuullisella tavalla. (BZgA 2016.)

Nuorten seksuaalikasvatuksen kokemuksia on kartoitettu valtakunnallisesti paljon, joten aiempia tutkimuksia opinnäytetyön tietoperustan pohjaksi löytyy hyvin. Esimerkiksi Riikka Reinikainen on pro-gradu tutkielmassaan tehnyt tutkimuksen seksuaalikasvatuksesta ja sen arvopohjasta nuorten seksuaalisen kasvun tuki-jana (Reinikainen, 2002). Tuominen (2012) lähestyy tutkielmassaan seksuaalikasvatusta asiantuntijoiden näkökulmasta. Hän on selvittänyt muun muassa, kenen tulisi antaa seksuaalikasvatusta, mitkä ovat seksuaalikasvatuksen keskeisimmät sisällöt ja tärkeimmät tavoitteet, sekä millä luokka-asteella mitäkin tulisi opettaa. Lisäksi hän tutkielmassaan huomioi seksuaalikasvatuksen eri menetelmät, oppimisympäristöt sekä arviointikeinot.

Seksuaalikasvatuksen tavoitteena on lisätä tietoa niin seksuaalisuudesta, ihmiskehosta, lisääntymisen biologiasta, sukupuolisesta kanssakäymisestä kuin sukupuolitautilien ja raskauden ehkäisystä ja seksuaalisen pakottamisen torjumisesta. Laadukkaan seksuaalikasvatuksen avulla nuori oppii valmiuksia tehdä viisaita ja

vastuullisia päätöksiä, puhua seksuaalisuudesta sekä oppii ilmaisemaan ja käsittelemään erilaisia tunteita. (THL 2014a.)

Seksuaalikasvatuksen toteutusmuotoja ovat seksuaaliopetus, -neuvonta ja -valistus. Seksuaaliopetus on seksuaalisuuteen liittyvien asioiden käsittelyä, joita kouluissa opetetaan osana opetussuunnitelmaa. Seksuaalineuvonta on nuoren ja seksuaalikasvattajan välistä, kahdenkeskistä ja ammatillista nuoren yksilöllisten, seksuaalisten kysymysten käsittelyä. Seksuaalivalistus puolestaan on joukkoviestinnän keinoin tapahtuvaa ammatillista seksuaalisuuteen liittyvien asioiden käsittelyä (Nummelin 2000, 25-33.)

Kuvio 1. Nuorten seksuaalikasvatuksen toteutusmuodot (Nummelin 2000).

Seksuaalikasvatus voi olla virallista ammattihenkilöiden toteuttamaa toimintaa esimerkiksi päiväkodeissa ja eriasteisissa kouluissa, tai epävirallista, kodin ja vanhempien tekemää työtä seksuaaliterveyden ja -tietämyksen edistämiseksi. Vanhempien rooli seksuaalikasvatuksessa on sitä suurempi, mitä pienempi lapsi on kyseessä. Terveystuhoon, opetusalan tai psykologian asiantuntijoiden rooli on yleensä vähäisempi tässä prosessissa, mutta se korostuu sellaisissa ongelmatilanteissa, jotka vain ammattilainen kykenee ratkaisemaan. (THL 2010, 8.) Ammattilaisten edellytykset kohdata seksuaalisuuttaan ilmaisevia henkilöitä poh-

jautuvat ammattilaisen omaan identiteettiin. Ammattilaisen oma itsekäsitys ja minäkuva määrittävät sen, miten hän pystyy hallitsemaan tunnereaktioitaan sekä ymmärtämään omien tekojensa seurauksia. Ammatti-identiteetti kypsyy ja selkiintyy vasta sen jälkeen, kun yksilötason käsitykset omasta itsestä ovat selkiytyneet. Ammatti-identiteetti on niitä ominaisuuksia ja piirteitä, jotka ilmentävät yksilön samaistumista ammattiinsa. Ammatti-identiteetti voi olla hetkeen sidottu ja muotoutua esimerkiksi hoitotyön kohtaamisten mukaan. (Ryttyläinen & Valkama 2010, 119.)

Seksuaalikasvattajien yhteistyö on tärkeää, ja eri kasvattajien opetusmetodien tulisi tukea toisiaan. Oli oppimisympäristö mikä tahansa, on seksuaalikasvatus tavoitteellista toimintaa, jonka tarkoituksena on lisätä tietoa seksuaalisuudesta käsitteenä, ihmiskehosta, lisääntymisen biologiasta ja sukupuolisesta kanssakäymisestä. Ehkäisyneuvonta ja sukupuolitaudeista sekä seksuaalisen pakottamisen torjumisesta kertominen ovat osa seksuaalikasvatusta. (Bildjuschkin & Ruuhilahti 2010, 135.) Kaikki nuorten parissa työskentelevät ovat vastuussa nuorten seksuaalikasvatuksesta ja meidän olisi hyvä muistaa, että seksuaalikasvatus on tietoa ja taitoa elämää – ei vain koulua varten.

Valtioneuvoston asetuksessa neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (338/2011) sanotaan, että alle kouluikäisten lasten, koululaisten ja opiskelijoiden seksuaalista kypsymistä ja kehitystä tukeva neuvonta on sisällytettävä terveysneuvontaan ja terveystarkastuksiin. Neuvonta tulee olla lapsen tai nuoren kehitysvaiheeseen sopivaa. Neuvonta raskauden ehkäisystä ja muu seksuaaliterveysneuvonta kuuluvat niin neuvolan kuin koulu- ja opiskelijaterveydenhuollon palveluihin. Neuvontaa voi järjestää myös muiden palvelujen osana, kuten esimerkiksi kouluissa terveystiedon tunneilla.

”Seksuaalikasvatuksen standartit Euroopassa” -ohjeistuksella pyritään vastaamaan Maailman terveysjärjestön tarpeeseen ratkaista Euroopan alueella seksuaaliterveyteen liittyviä ongelmakohtia. Näitä ongelmia ovat muun muassa HIV -tartuntojen ja muiden sukupuolitautilien korkeat määrät, ei-toivotut teiniraskaudet sekä seksuaalisen väkivallan lisääntyminen. Ohjeistuksen avulla voidaan edistää

lasten ja nuorten kokonaisvaltaista seksuaalikasvatusta, jossa heille annetaan puolueetonta ja luotettavaa tietoa seksuaalisuudesta ja heitä autetaan kehittämään turvataitoja. Standardit antavat kehukset sille, mitä lasten ja nuorten pitäisi tietää missäkin kehitysvaiheessa, millaisia haasteita heidän pitäisi kyetä ratkaisemaan sekä millaisia arvoja ja asenteita heille täytyy kehittyä, jotta heidän seksuaalisuutensa voi kehittyä tyydyttävällä, positiivisella ja terveellä tavalla. (BZgA 2016.)

4.2 Vanhemmat seksuaalikasvattajina

Vanhempien antaman seksuaalikasvatuksen tulisi olla luonnollista ja positiivisävyistä. Lapsi tai nuori ei odota, että seksuaalikasvatus sijoittuisi johonkin tiettyyn ikävaiheeseen, vaan seksuaalisuudesta puhutaan silloin, kun kysymykset syntyvät hänellä mielessä, kun asioita tapahtuu ja kun isommat lapset kertovat. Meillä aikuisilla on toisaalta kasvatusvastuu, ja meidän tulee kertoa ihmisyydestä, murrosiästä, kehosta ja ihmissuhteista, koska ne ovat tärkeitä. Murrosiän kynnyksellä nuori tarvitsee enenevässä määrin omaa aikaa ja yksityisyyttä. Vanhempien tulee olla tunkeutumatta nuoren seksuaaliseen kehitykseen vaatimalla yksityisyyden rajoja rikottavan. Ihan kuin lapsia, myös nuoria tulee suojata vanhempien tai muiden aikuisten väliseltä seksiltä. Omia kokemuksiaan ei pidä nuoren kuullen jakaa ja näin altistaa häntä jollekin, mitä hänen ei pitäisi tietää. (Cacciatore 2008, 39 – 42.)

Vanhempien tehtävä on kertoa nuorille omien seksuaalioikeuksien puolustamisesta. Nuorille täytyy kertoa, mitä voi tehdä, mitä kannattaa tehdä ja mitä saa tehdä tietyissä tilanteissa, kuin myös tieto siitä, mitä varoa ja mikä on rikollista toimintaa. Nuorta ei kuitenkaan tulisi pelotella, vaan antaa hänelle toimintamalleja riskitilanteiden varalle. Vanhemman tehtävänä on antaa nuoren kehittyä haluaansa suuntaan ja antaa kehitykselle myös aikaa. Vanhemman tuki on ensiarvoisen tärkeää hauraalle nuorelle, joka hakee sukupuolirooliaan ja seksuaalisuuttaan. Nuorta tulisi opettaa hyväksymään itsensä sellaisena kuin on, jotta hän oppisi arvostamaan ja suojelemaan omaa kehoaan ja seksuaalisuuttaan. Vanhempien tulee kertoa nuorelle seksuaalisuudesta positiivisena voimavarana jo ennen

ensimmäisiä seksikokemuksia. Tämä tarkoittaa keskustelua läheisyydestä, hyvästä olostä, nautinnosta sekä kumppanin arvostamisesta. Murrosikäiselle tulisi kertoa myös riskeistä, kuten ei-toivotuista raskauksista sekä sukupuolitaudeista ja niiden ehkäisystä. (Cacciatore 2008, 39 – 42.)

4.3 Koulu seksuaalikasvattajana

Kouluissa annettavan seksuaalikasvatuksen ja -valistuksen tulee olla suunnitelmallista ja näyttöön perustuvaa. Lisäksi sen pitäisi huomioida lasten/nuorten tarpeet ja ikätason, sekä olla pitkäjänteistä. Usein näin ei ole; opettajilla ei monesti ole kokemusta tai koulutusta seksuaalikasvatuksen antamiseen. Tällaisissa tapauksissa seksuaalikasvatus voi olla jopa vahingollista, kun kasvatus ei kunnioita lapsen tai nuoren kehitysvaihetta, opetuksella vain pelotellaan tai keskitytään pelkkään biologiseen näkökulmaan. Koulun seksuaalikasvatuksen tulisi sisältää konkreettisia asioita liittyen ihmisen seksuaaliseen kehitykseen sekä seksuaaliterveystietouteen. Seksuaalikasvatusta tulisi kouluissa tapahtua aina alaluokilta alkaen. Seitsemännen luokan lopussa tulisi nuorella jo olla perustieto hallussa, ja näitä tieto-taitoja tulisi tämän jälkeenkin ylläpitää ja harjoitella. (Cacciatore 2007, 43 – 44.) Koulujen tulisi kiinnittää huomiota myös siihen, että oppitunneilla ryhmäpaine voi vaikuttaa siten, että nuori ei välttämättä uskaltaudu kysymään kaikeista asioista, joihin hän haluaisi tietoa (Halonen, Lahtinen, Rinkinen & Lankinen 2016, 32).

Syksyllä 2016 Sosiaali- ja terveysministeriön rahoittaman, Väestöliiton sekä Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen toteuttaman Kumita-kampanjan kautta tuli kouluille ympäri Suomen jaettavaksi 65 000 kondomia. Tutkimusten mukaan niin opettajat, kouluterveydenhoitajat kuin nuoret pitävät koulussa ilmaiseksi jaettavia kondomeja hyvin tärkeänä. Kumita-kampanja tukee koulujen seksuaalikasvatusta ja antaa opettajille ja kouluterveydenhoitajille lisää käytännön työkaluja seksuaalikasvatukseen. Kondomit on tarkoituksena jakaa kahdeksasluokkalaisille tytöille ja pojille laajan terveystarkastuksen yhteydessä tai terveystiedon tunnilla. Nuorilla itsellään on mahdollisuus päättää, ottavatko he kondomin vastaan. Pakkaus sisältää kondomin sekä perustietoa kondomista ja sen käytöstä. Kondomien

jakamisen tarkoituksena on helpottaa kondomiin tutustumista ja käytön harjoittelua omassa rauhassa. Kouluterveyskyselyt (v. 2000-2015) ovat kuitenkin osoittaneet, että kondomin saamisessa koulusta on vielä selkeitä alueellisia eroja. (Halonen ym. 2016,32.)

4.4 Median vaikutukset nuorten seksuaalitietouteen

Murrosiän jälkeen nuorilla on yhä paremmat valmiudet ymmärtää ja käsitellä mediaviihteen herättämiä tunne-elämyksiä, kuten seksi-, kauhu- ja väkivaltakuvauksia. Myös median tarjoaman tietotulvan ja maailmanlaajuisten asioiden käsittely on helpommin jäseneltävissä. Nuoret ovat herkkiä erilaisille ääri-ilmiöille, uusille elämyksille, kokemuksille ja vaikutteille, vaikka heidän kriittinen ajattelunsa ei olisi vielä kehittynyt samalla tasolle. (Salokoski & Mustonen 2007, 23.)

Media synnyttää idoleita ja vertailukohteita, joiden kautta nuori arvioi itsensä ja maailman suhdetta. Oman identiteetin saavuttaminen vaatii itsenäistymistä tunnetasolla, eli erillistymistä. Tässä prosessissa oma kriittinen ajattelu kehittyy ja omat tunteet erottuvat muiden tunteista. Mitä heikommin kehittynyt nuoren identiteetti on, sitä heikompi käsitys nuorella on omasta erillisyydestään. Sen vuoksi hän luottaa enemmän ulkoisiin lähteisiin, kuten ikätoverit ja media, oman itsensä arvioinnissa. (THL 2014b; Salokoski & Mustonen 2007, 23.)

Sosiaalinen media tarjoaa nuorille alustan nuoruusiän tärkeisiin kehitystehtäviin, kuten identiteetin etsimiseen, irtautumiseen vanhemmista sekä ystävyys-suhteisiin ja seurusteluun. Verkossa kontaktinotto vieraisiin ihmisiin on helpompaa, ja tällöin ujompikin persoona voi luoda julkista elämää panematta koko persoonansa alttiiksi. Yhteisö- ja kuvapalvelut (esim. Facebook, Twitter, Instagram, Snapchat) korostavat nimenomaan fyysistä minäkuvaa, joten myös ylilyönnit sosiaalisessa mediassa liittyvät usein ulkonäön ja seksuaalisuuden korostamiseen. Mediasta murrosikäinen nuori hakee usein kiellettyjä sisältöjä, kuten väkivaltaa, seksiä ja kauhua. Nämä voivat ruokkia nuoren jo valmiiksi sekavaa tunne-elämää ja tarjota mahdollisuuden testata oman kestokyvyn rajoja. Rajuimmat aineistot

vetoavat nuorten voimakkaaseen riskinottohaluun ja oman uskalluksen näyttämiseen muille. Kypsymisen myötä nuori alkaa ymmärtää eri tilanteita, näkökulmia sekä arvosältöjä, mikä helpottaa mediamaailman ja todellisen maailman erottamista toisistaan. (Salokoski & Mustonen 2007, 23; Väestöliitto 2016b.)

Mediassa seksi esitetään vetovoimaisena, viehättävänä ja nautinnollisena asiana ilman kielteisiä seurauksia. Myös elokuvissa ja tv-ohjelmissa esitetään paljon irtosuhteita, pettämistä ja vapaamielistä seksiä. Tämä lisää nuorten halua olla itse seksuaalisesti aktiivisempia, mutta nuoret omaksuvat mediasta myös vastuutonta toimintamallia. Seksin kyllästäjän median myötä nuoret uskovat usein ikätoveriensa olevan seksuaalisesti heitä itseään kokeneempia. (THL 2014b; Salokoski & Mustonen 2007, 64.)

Rinkisen (2012, 68) tutkimuksessa käy ilmi, että nuoret miettivät paljon pornon käyttöä seksissä, pornossa esitetyn seksin todellisuutta, pornon käytön yleisyyttä sekä sen katsomisen terveyttä. Joskus nuorta saattaa loukata hänen kumppaninsa pornon käyttö. Kun ihminen kokee pornon kiinnostavana tai kiihottavana, hän samaistuu kyseiseen pornoon, sen kohtaukseen tai johonkin henkilöön pornossa. Hän löytää siitä jotain omaan seksuaalisuuteensa vetoavaa tai jonkinlaisen ihailtavan henkilön tai toimintatavan. Jotkut samaistuvat pornoon niin pahasti, että jäävät koukkuun tai eivät kykene rajoittamaan sen vaikutuksia esimerkiksi omiin haluihinsa tai käytökseensä. Jotkut taas eivät koe pornoa katsoessaan minkäänlaisia reaktioita. Katsojan ikä, kulttuuritausta, kasvukokemukset, arvot, saatu seksuaalikasvatus, ryhmäpaineet, persoonallisuus ja riskinottohalu voivat vaikuttavaa reaktioihin. (Thornburg & Lin 2002, 10; Väestöliitto 2013.)

Tieteellisesti luotettavia tutkimuksia pornografian vaikutuksista nuoriin on hyvin vähän. Tutkimusten teko ja tulosten vertailtavuus on hankalaa käsitteen "pornografia" erilaisten tulkintatapojen ja katselun vaikutusten monitahoisuuden (lyhyt- tai pitkäkestoiset vaikutukset, vahvat tai vähäiset vaikutukset, myönteiset tai kielteiset vaikutukset) vuoksi. Muuttuvat tekijät, kuten nuorten persoonalliset piirteet, pornografisen aineiston laatu ja katselun määrä, katselutilanteet ja se, onko katselu vapaaehtoista vai tahdonvastaista hankaloittaa tulosten analysointia. (Terveyskirjasto 2006; Thornburg & Lin 2002, 10.)

Useimmat pornografian vaikutuksia kartoittavat tutkimukset on kohdistettu 18 – 25-vuotiaisiin tai sitä vanhempiin. Nämä tutkimukset ovat osoittaneet kohtalaisen yksimielisesti, että pornon runsaalla katselemisella ja miesten naisiin kohdistamalla seksuaalisella väkivallalla on selvä yhteys, joka on sitä vahvempi, mitä väkivaltaisemman pornografian katselusta on kyse. Pornografian mahdollista vaikutuksista lapsiin ja nuoriin on tyydytty spekuloimaan alan kirjallisuudesta empiiristen tutkimusten puuttuessa. Pornon, erityisesti väkivaltaisen, säännöllinen katseleminen voi lisätä nuorten poikien riskiä seksuaalisesti aggressiiviseen käyttäytymiseen. Se voi myös kehittää asenteita, joiden mukaan seksuaalisesti aggressiivinen käyttäytyminen olisi hyväksyttävää. Pornografinen materiaali voi myös aiheuttaa nuorille emotionaalisia häiriöitä tilanteessa, jossa hänen psykoseksuaalinen kehityksensä on vielä kesken. Pornografisen aineiston kautta välittyvä kuva seksuaalikäyttäytymisestä voi hämmentää vaikutteille alttiiden nuorten käsityksiä siitä, mikä on ”normaalia ja hyväksyttävää”. (Käypähoito 2006.)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

5.1 Määrällinen tutkimusote

Tutkimusmenetelmänä opinnäytetyössämme on määrällinen (kvantitatiivinen) tutkimusote. Kaikilla tutkimuksilla on jokin tarkoitus, ja määrällisen tutkimuksen tarkoitus on joko selittää, kuvata, kartoittaa, vertailla tai ennustaa ihmistä koskevia asioita ja ominaisuuksia, tai luontoa koskevia ilmiöitä. Määrällisessä tutkimuksessa tutkittavia asioita ja niiden ominaisuuksia käsitellään yleisesti numeroiden avulla. Määrällinen tutkimus vastaa kysymyksiin, kuinka moni, kuinka usein tai kuinka paljon. (Vilkkä 2007, 14 – 15.)

Operationalisointi tarkoittaa teoreettisten ja käsitteellisten asioiden muuttamista sellaiseen muotoon, että tutkittava ymmärtää asian arkiymmärryksellään. Strukturoinnilla tarkoitetaan tutkittavan asian ja sen ominaisuuksien suunnittelua ja vakiointia. Strukturoinnin avulla varmistetaan, että jokainen tutkittava henkilö ymmärtää kysymyksen samalla tavalla, eikä väärinymmärryksestä johtuvaa virhemarginaalia synny. Operationalisointi ja strukturointi tapahtuvat ennen kyselylomakkeen lähettämistä ja aineiston keruuta, mutta avoimista kysymyksistä saadut sanalliset vastaukset tutkija strukturoi jälkikäteen. (Vilkkä 2007, 31 - 32.)

Kvantitatiivisessa tutkimuksessa mittaamisella tarkoitetaan havaintoyksikön (esine, asia ym.) ominaisuuksien mittaamista halutuilla muuttujilla, kuten esimerkiksi ikä tai aika). Mittaaminen tapahtuu mitta-asteikolla, jolle tutkija ryhmittelee, järjestää tai luokittelee ja vakioi tutkittavat muuttujat. Määrällisessä tutkimuksessa muuttujat ovat usein käsitteellisiä asioita, jonka vuoksi ne pitää ennen mittaamista purkaa rakenteellisesti pienempiin osa-alueisiin, kuten kysymyksiksi ja vastausvaihtoehdoiksi. Kvantitatiivisessa tutkimusprosessissa tätä vaihetta kutsutaan operationalisoinniksi. (Vilkkä 2007, 36.)

Määrällisen tutkimusotteen kyselyyn vastataan usein esimerkiksi sähköisellä lomakkeella. Näin haastattelija ja haastateltava eivät kohtaakaan, joka edesauttaa tut-

kimuksen objektiivisuutta. Määrällistä tutkimusta tehdessä pyritään yleensä vastaajien suureen määrään. Suurempi otos vastaa paremmin kohderyhmän keskiarvoa tutkivasta asiasta. Määrällinen tutkimus alkaa teoriasta. Teoriasta siirrytään käytäntöön kyselyn, haastattelun tai havainnoinnin kautta. Sen jälkeen palataan teoriaan analyysin, tulosten ja tulkinnan kautta. (Vilkkä 2007, 36 - 44.)

5.2 Tutkimuksen kohderyhmä

Kohderymänä tutkimuksessa ovat Lapin alueen 14 – 16 -vuotiaat nuoret. Lappi on maantieteellisesti suuri alue, joka käsittää 21 kuntaa. Nämä kunnat ovat: Enontekiö, Inari, Kemi, Kemijärvi, Keminmaa, Kittilä, Kolari, Muonio, Pelkosenniemi, Pello, Posio, Ranua, Rovaniemi, Salla, Savukoski, Simo, Sodankylä, Tervola, Tornio, Utsjoki ja Ylitornio. (Lappi.fi 2016.) Ennen opinnäytetyöprosessin alkua toimeksiantajamme lähetti 9.5.2016 tutkimuslupakyselyn (liite 1) jokaisen Lapin kunnan koulujen rehtoreille/johtajille, jossa oli 14 – 16 vuotiaita nuoria. Tutkimuksen perusjoukko käy ilmi seuraavasta taulukosta:

Taulukko 1. Lapin alueen 14 – 16 –vuotiaat ja sukupuolijakaumat. Tilastokeskus 2016

Lapin maakunta	Nuoret yhteensä	Miehet	Naiset
14 v.	1872	974	898
15 v.	1990	1021	969
16 v.	1913	986	927
Yhteensä	5775	2981	2794

Määrällisen tutkimuksen aineistolle on tyypillistä, että vastaajien määrä on suuri, suositeltava vähimmäismäärä on 100. Kyselyn luonteesta riippuen havaintoyksi-

köitä voi olla jopa tuhansia. Ainoastaan suurella aineistolla tutkija pystyy muodostamaan havaintoja näkökulmasta, joka tekee mahdolliseksi tutkittavien asioiden selittämisen numeerisesti. (Vilkkä 2007, 17.)

Tutkimuksen otos muotoutui tutkimukseen suostuneiden koulujen myötä. Suostumusten myötä tutkimuksen otokseksi muodostui yhteensä 8 Lapin alueen koulua. Näistä kyselyyn lupautuneista kouluista saatiin yhteensä 426 vastausta. Vastaa- jista noin 95 % eli 407 vastaajaa kuuluivat tutkimuksemme kohderyhmään.

5.3 Aineiston keruu

Tutkimusaineisto kerättiin Webropol-kyselyllä, joka oli avoinna 25.11.2016 – 10.2.2017 välisen ajan. Webropol-kysely on käypä aineistonkeruun väline, kun tutkimuksen kohteena on henkilö ja häntä koskevat asiat, kuten mielipiteet, asenteet, ominaisuudet ja käyttäytyminen. Kyselylomake on myös matalan kynnyksen väline tutkia henkilökohtaisia asioita, kuten koettu terveys. Kysely soveltuu aineiston keräämiseen myös, kun tutkittavia on paljon ja he ovat hajallaan. (Vilkkä 2007, 28.) Suunnittelimme Webropol-kyselyn aiemmin tehtyjen tutkimusten pohjalta ja käyttäen hyödyksi THL:n kouluterveyskyselyiden tuloksia. Kyselyyn kuului perustieto-osio, jossa kysyimme nuorten sukupuolta, ikää, kotipaikkakuntaa sekä seurustelutilannetta nyt ja aiemmin. Tämän jälkeen selvitimme nuorten tietoja ja taitoja seksuaaliterveyteen liittyen, sekä kysyimme kehitysehdotuksia muun muassa siihen, miten/kenen seksuaaliterveydestä tulisi kertoa ja milloin olisi sille so- piva ajankohta. Webropol-kysely sisälsi monivalintakysymyksiä, joissa vastaus- vaihtoehdot on ennalta määrätty ja kysymysmuoto vakioitu, avoimia kysymyksiä joihin vastaaja voi kirjoittaa sanallisen vastauksen vapaasti, ja sekamuotoisia ky- symyksiä joissa osa vastausvaihtoehdoista on vakioitu ja osa avoimia. Kyselylo- makkeeseemme (Liite 3) sisältyi saatekirje, jossa kuvasimme tutkimuksen tarkoi- tusta ja tavoitteita.

Ennen kyselyn lähettämistä koulujen rehtoreille, testasimme lomakkeen toimi- vuutta lähettämällä sen opiskelijatovereillamme 23.11.2016. Parin päivän sisällä

ehdimme saada 12 vastausta. Opiskelijatoverit antoivat kyselystä rakentavaa palautetta niin kyselylomakkeen rakenteesta, sisällöstä, kuin Webropol-kyselyn toimivuudesta eri laitteilla, kuten älypuhelimilla, tableteilla ja tietokoneilla. Korjaus-ehdotuksia tuli mm. kysymyksien ja vastausvaihtoehtojen turhasta pituudesta ja siitä, pitäisikö sana seksuaalikasvatus määritellä jossain kohtaa. Kun olimme saaneet opiskelijatovereilta tietoa lomakkeen toimivuudesta ja tehneet tarvittavat muutokset, lähetimme linkin valmiiseen Webropol-kyselylomakkeeseen saatekirjeen kera sähköpostitse kyselyyn suostuneiden koulujen rehtoreille ja johtajille 25.11.2016.

Jotkut koulujen rehtoreista pyysivät meiltä lomaketta vanhempien tiedottamiseen kyselystä, joten liitimme sähköpostiviestiin myös lupakyselyn vanhemmille (Liite 2), jota koulut voisivat tarvittaessa hyödyntää. Tammikuun 9. päivä 2017 lähetimme rehtoreille ja johtajille muistutusviestin, jotta he toimittaisivat kyselyn eteenpäin koulunsa nuorille. Suljimme kyselyn 10.2.2017 ja lähetimme rehtoreille vielä kiitos -viestin sähköpostiin. Tämän jälkeen pääsimmekin heti analysoimaan tuloksia. Koska kysyimme lomakkeessa vain oppilaiden kotipaikkakuntaa, emme ole sen vuoksi varmoja siitä, kuinka moni oppilaitos loppupeleissä vastasi kyselyyn. Kyselymme kuitenkin tavoitti 407 14 – 16- vuotiasta nuorta Lapin alueen kokonaismäärästä 5775, eli 7,05 % koko perusjoukosta.

5.4 Aineiston analyysi

Aineiston analyysi ja tulosten tulkitseminen ovat tutkimuksen vaiheet, jolloin tutkija mahdollisesti saa vastauksia tutkimusongelmiinsa. Kyselytutkimusta tehdessä kyselyjen palautumisen, eli kyselylomakkeen sulkemisen jälkeen, on analysoinnin aloittamisen aika. (Hirsjärvi ym. 2010, 221 – 224.)

Aineiston analysointiin käytettiin Webropol – sovellusta. Sovelluksen avulla pystyimme suodattamaan vastauksista pois esimerkiksi ikähaarukkaamme kuulumattomat vastaajat. Webropol – sovelluksella voitiin tehdä kyselyn tuloksista suoraan erilaisia kaavioita ja myös ristiintaulukointi olisi onnistunut. Tulokset esitetään graafisesti tulokset osiossa.

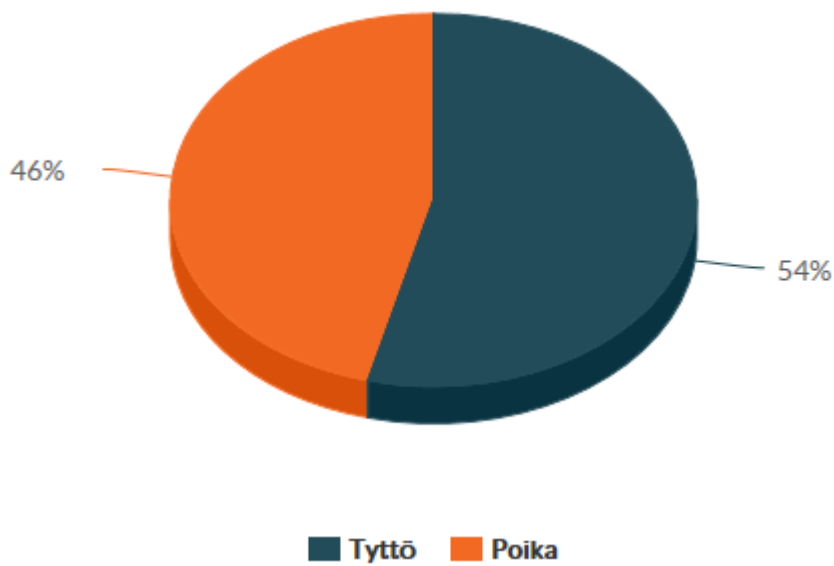
Määrällisen tutkimuksen luotettavuutta mitataan validiteetilla sekä reliabiliteetilla. Molemmat termit liittyvät luotettavuuteen, eroina näillä termeillä on kuitenkin se, että reliabiliteetti kertoo kuinka hyvin tutkimustulokset ovat toistettavissa ja validiteetti taas määrittää sen, mittaako mittari sitä, mitä sen kuuluu mitata. Reliabiliteetti tarkoittaa sitä, että tutkimus ei anna sattumanvaraisia tuloksia. Tällöin tutkimuksen tulee antaa myös samanlainen tulos, jos samaa henkilöä tutkitaan eri kerroilla. Validiteetti tarkoittaa esimerkiksi sitä, ymmärtävätkö kyselyyn vastaajat kysymykset samoin kuin tutkija on ne käsittänyt. Jos näissä on eroa, ei kyselyn tuloksia voida pitää tosina. (Hirsjärvi ym. 2007, 149 – 152.)

6 TUTKIMUSTULOKSET

6.1 Vastaajien taustatiedot

Tutkimuksemme kyselyyn vastasi yhteensä 429 Lappilaista nuorta eri kouluista. Mihinkään kysymykseen nuorten ei ollut pakko vastata kuten ei myöskään ikään tai sukupuoleen. Jokaisen kysymyksen kohdalla on ilmaistu, kuinka moni nuori vastasi kysymykseen ja mikä oli vastausten jakauma.

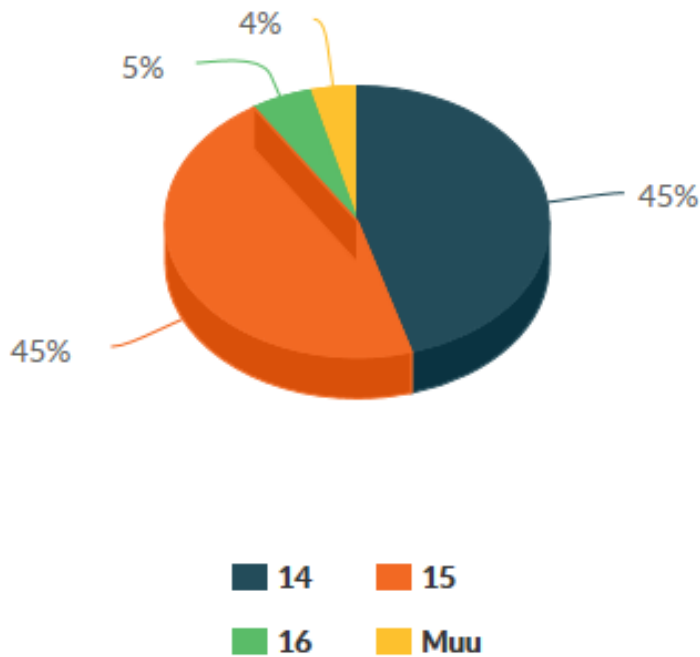
Sukupuolen monivalintakysymykseen vastasi yhteensä 427/429 vastaajaa. Näin ollen kaksi vastaajaa eli 0.4% jää ilman sukupuolta. Kysymykseen vastanneista nuorista 54 % (n= 230) oli tyttöjä ja 46 % (n= 197) poikia. Jakauma on siis melko tasainen ja vastanneita jopa toivottua enemmän. Kuvio 2. kuvaa kysymykseen vastanneiden nuorten sukupuolijakaumaa.

Kuvio 2. Vastaajien sukupuoli

Kohderyhmäämme kuuluivat Lapin 14-16-vuotiaat nuoret, mutta emme kieltäneet tätä ikäryhmää nuorempien tai vanhempien oppilaiden vastaamista. Kyselysämme annoimme ikäkysymyksessämme vastausvaihtoehdoiksi kohderyhmän iät 14, 15 ja 16 sekä kohderyhmän ulkopuolisille avoimen vastausvaihtoehdon ”muu”. Näin pystyimme seuraamaan, kuinka moni vastaaja kuului tavoittelemamme ikäryhmään.

Ikäkysymykseen vastasi yhteensä 426 nuorta, eli kolme (0.7%) jätti vastaamatta. 426 vastaajasta noin 95 % eli 407 vastaajaa kuuluivat kohderyhmäämme (14 – 16-vuotiaat). Suurin osa vastanneista oli vastaushetkellä joko 15- tai 14-vuotiaita. Lisäksi 19 vastannutta nuorta eli 4 % vastanneista oli joko kyseistä ikää nuorempia tai vanhempia. ”Muu” –kohtaan vastanneista suurin osa (56%) vastasi olevansa 13-vuotias. Muutama vastanneista oli vastaushetkellä 17-, 18- tai 19-vuotias. Kuvio 3. kuvaa vastaajien ikäjakaumaa.

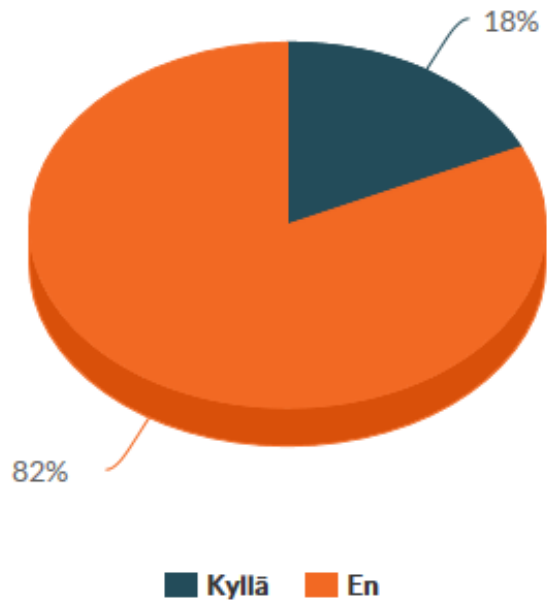
Kuvio 3. Vastaajien ikä

Toteutimme tutkimuksemme yhteensä Lapin alueen kahdeksalle koululle. Emme kysyneet nuorilta, millä paikkakunnalla he käyvät koulua vaan heidän kotipaikkakuntaansa. Kysymykseen nuoret ovat voineet vastata siis heidän nykyisen paikkakuntansa lisäksi vaikkapa heidän syntymäpaikkakuntansa tai entisen asuinpaikkakunnan. Vastaajat olivat kotoisin monesta eri kunnasta kuten: Enontekiöltä kaksi vastaajaa (0.5 %), Inarista viisi vastaajaa (1.2 %), Kemistä yksi vastaaja (0.2 %), Kemijärveltä yksi vastaaja (0.2 %), Keminmaasta 70 vastaajaa (16.7 %), Pellosta 40 vastaajaa (9.6 %), Rovaniemeltä yksi vastaaja (0.2 %), Sallasta 50 vastaajaa (11.9 %), Savukoskelta 17 vastaajaa (4 %), Tervolasta yksi vastaaja (0.2 %), Torniossa 230 vastaajaa (54.9 %) sekä Utsjoelta yksi vastaaja (0.2%). Taulukossa 2. on listattu vastaajien kotipaikkakunnat sekä niissä näkyvät jokaisen kunnan vastaajien määrät.

Taulukko 2. Vastaajien kotipaikkakunta

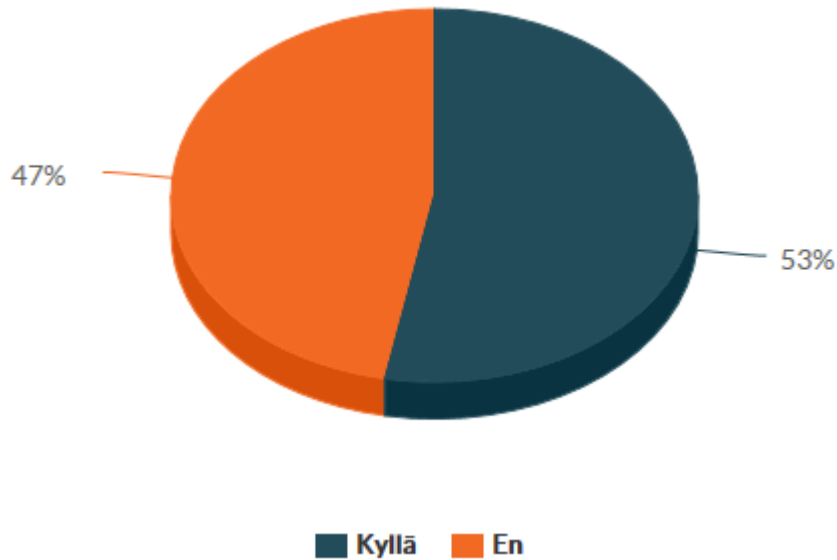
	N	Prosentti
Enontekiö	2	0,48%
Inari	5	1,19%
Kemi	1	0,24%
Kemijärvi	1	0,24%
Keminmaa	70	16,71%
Pello	40	9,55%
Rovaniemi	1	0,24%
Salla	50	11,93%
Savukoski	17	4,06%
Tervola	1	0,24%
Tornio	230	54,89%
Utsjoki	1	0,24%

Nuorilta kysyttiin myös seurustelusta. 429 (99%) nuorista vastasi kysymykseen. Kysymykseen vastanneista noin 18 % (n= 76) kertoi seurustelewansa vastaa-mishetkellä ja 82 % (n= 348) vastanneista nuorista eivät olleet vastaamishet-kellä parisuhteessa (ks. kuvio 4).

Kuvio 4. Vastaajien nykyinen seurustelutilanne

Aiempi seurusteluhistoria keräsi enemmän vastanneita kuin nykyinen seurustelutilanne. Kysymykseen vastasi peräti 427/429 nuorta eli 99.5 %. Kysymykseen vastanneista nuorista noin 53 % (n= 228) vastasi joskus seurustelusuhteessa, kun taas 47 % (n= 199) vastanneista ei ollut koskaan aiemmin seurustellut. Jakauma on siis hyvin tasainen ja vastauksiin on voinut vaikuttaa myös kaverit, mikäli ovat olleet lähellä seuraamassa toistensa vastauksia. Nuorten aiemman seurusteluhistorian jakauma näkyy kuviosta 5.

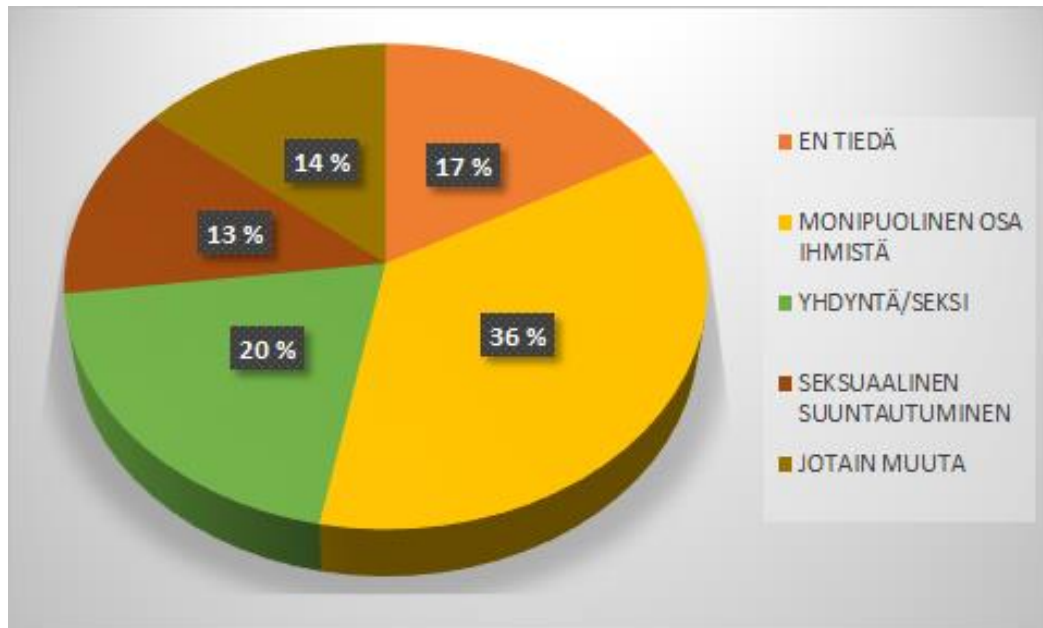

Kuvio 5. Nuorten aiempi seurusteluhistoria

6.2 Nuorten saama seksuaalikasvatus

Kysyttäessä nuorilta, mitä seksuaalisuus heidän mielestään tarkoittaa, saimme niin rakentavia vastauksia kuin myös hupivastauksia. Vastauksia kysymys keräsi yhteensä 264. 36 % (n= 95) kysymykseen vastanneista nuorista on sitä mieltä, että seksuaalisuus on kokonaisvaltainen osa ihmisen olemusta ja persoonaa. Näiden nuorten mielestä seksuaalisuus pitää sisällään muun muassa ihastumisen- ja rakastumisen tunteet, läheisyyden ja seurustelun. Nuoret määrittelevät sukupuoliisuuden ja sen kokemisen, yksilön omat halut ja mieltymykset sekä seksuaalisen suuntautumisen niin ikään osaksi ihmisen seksuaalisuutta.

20 % (n= 53) nuorista arvioi, että seksuaalisuus on pelkästään yhdyntää tai masturbointia. 17 % (n= 45) taas ei osaa sanoa, mitä seksuaalisuus on, tai arvioivat määrittelemisen liian vaikeaksi. 13 % (n= 34) vastanneiden nuorten mielestä seksuaalisuus on yhtä kuin seksuaalinen suuntautuminen, seksuaalinen kiinnostuminen ja -käyttäytyminen. 37 (14 %) vastauksista olivat asiattomia, tai eivät vastanneet annettuun kysymykseen (ks. kuvio 6).

Kuvio 6. Nuorten ajatus seksuaalisuudesta käsitteenä

Tutkimuksen kannalta tärkeää oli kysyä nuorilta, mistä he ovat saaneet seksuaalisuuteen liittyvää tietoa ja kuinka paljon, mistä aiheista he ovat saaneet tietoa, vastasiko saama tieto heidän tarpeitaan, mitä seksuaalisuuteen aiheita he arvioivat tärkeäksi keskustella sekä haluaisivatko nuoret saada lisää tietoa seksuaalisuudesta. Kysyimme näitä asioita monivalintakysymyksellä, johon nuoret saivat myös arvioida, kuinka paljon tietoa he olivat kyseiseltä tiedonlähteeltä saaneet.

Kysymyksen jokaiseen kohtaan ei tarvinnut vastata. Nuoret vastasivat kiittävästi kysymyksiin (n=452) ja kysymys keräsi yhteensä 5247 vastausta. Kysymyksen tulosten perusteella nuoret ovat saaneet eniten seksuaalisuuteen liittyvää tietoa terveystiedon opettajalta, kouluterveydenhoitajalta, internetistä sekä kaveireiltaan. Vähiten tietoa nuoret taas olivat saaneet aikakauslehdistä, sisaruksilta, muulta opettajalta sekä isältään. “En mistään” kohtaan tuli eniten 1. vaihtoehtoa eli “en ollenkaan/vähän tietoa” (n= 211). Tuloksista voisi siis olettaa, että vastaajat ovat saaneet kohtalaisen paljon tietoa seksuaalisuudesta.

Avoimeen kysymykseen “Jostakin muualta, mistä?” vastasi yhteensä 119 nuorta monivalintamuodossa, mutta itse kirjoitusosiaan, mistä he olivat tietoa saaneet,

vastauksia saimme vain 17. Nuoret vastasivat saaneensa tietoa taulukossa näkyvien tiedonlähteiden lisäksi muun muassa kirjallisuudesta, perheneuvolasta, kumppanilta, kokemusten kautta sekä leireiltä. Avoin kysymys keräsi jälleen myös asiattomia vastauksia (n= 9). Vastauksista kävi ilmi, että nuoret olivat saaneet tietoa seksuaalisuuteen liittyvistä asioista myös ei-luotettavista lähteistä, kuten pornosivustoilta. Yhden nuoren vastauksen mukaan myös terveystiedon kirjan tulisi uudistaa.

Taulukossa 3. on kuvattu nuorten kysymysvaihtoehdot ja taulukossa näkyvät myös jokaisen kohdan vastausmäärät sekä –prosentit. Taulukkoa voi tulkita numeroiden avulla: Numero 1 tarkoittaa, että nuori on saanut kyseiseltä lähteeltä vähän tai ei ollenkaan tietoa, numero 2 tarkoittaa, että hän on saanut jonkin verran tietoa ja numero 3 paljon tietoa.

Taulukko 3. Seksuaalitiedon lähteet

	1 ei ollenkaan/vähän	2 jonkin verran	3 paljon tietoa	Yhteensä
Aidiltä	164 40,1%	207 50,61%	38 9,29%	409
Isältä	282 69,98%	105 26,05%	16 3,97%	403
Sisaruksilta	292 72,82%	78 19,45%	31 7,73%	401
Kavereilta	111 27,48%	180 44,55%	113 27,97%	404
Kouluterveydenhoitajalta	56 13,46%	229 55,05%	131 31,49%	416
Terveystiedon opettajalta	48 11,43%	173 41,19%	199 47,38%	420
Muulta opettajalta	287 71,57%	93 23,19%	21 5,24%	401
Sosiaalisesta mediasta	115 28,33%	189 46,55%	102 25,12%	406
Internetistä	111 27,21%	179 43,87%	118 28,92%	408
Aikakauslehdistä	298 74,5%	81 20,25%	21 5,25%	400
Elokuvista	153 37,78%	212 52,35%	40 9,88%	405
Televisiosta	167 41,65%	202 50,37%	32 7,98%	401
En mistään	211 83,07%	26 10,24%	17 6,69%	254
Jostakin muualta, mistä?	92 77,31%	10 8,4%	17 14,29%	119
Yhteensä	2387	1964	896	5247

Sen jälkeen, kun nuoret olivat vastanneet, keneltä he olivat saaneet tietoa, halusimme tietää, mistä he olivat saaneet tietoa seksuaalisuuden osa-alueista ja kuinka paljon mistäkin. Kysymyksessä jokaiseen kohtaan eri asioiden kohdalle pystyi vastaamaan numeroilla 1, 2 ja 3 sen mukaan, paljonko oli tietoa saanut kyseisestä aiheesta. Numerot tarkoittivat: 1=ei ollenkaan tai vähän tietoa, 2= jonkin verran tietoa ja 3= paljon tietoa.

Tuloksien mukaan nuoret olivat saaneet eniten tietoa murrosiästä, muutoksista kehossa, ystävydestä sekä ehkäisystä. Näihin kohtiin nuoret olivat vastanneet eniten kolmosta eli paljon tietoa. Tulosten mukaan vähiten tietoa nuoret olivat saaneet seksuaalisesta riskikäyttäytymisestä, intiimiongelmista, itsetyydytyksestä ja seksuaali-identiteetistä. Nämä kohdat keräsivät eniten vaihtoehtoa 1. Kokonaisuudessaan vaihtoehto 1 keräsi huomattavasti vähiten vastauksia, josta voidaan päätellä, että nuoret ovat saaneet kohtuudella hyvin tietoa kysymyksessä ilmenneistä seksuaalisuuteen liittyvistä aiheista.

Kysymyksessä oli avoin kohta "Jostain muusta, mistä?". Kohtaan oli vastannut 115 nuorta, mutta itse vastauksia kohtaan emme saaneet kuin 10 kappaletta. Nämä kaikki 10 vastausta voidaan tulkita asiattomiksi. Avoimien vastauksien vähäisyydestä voimme päätellä, että olimme huomioineet kyselyä laatiessa kattavasti seksuaalisuuden eri osa-alueet.

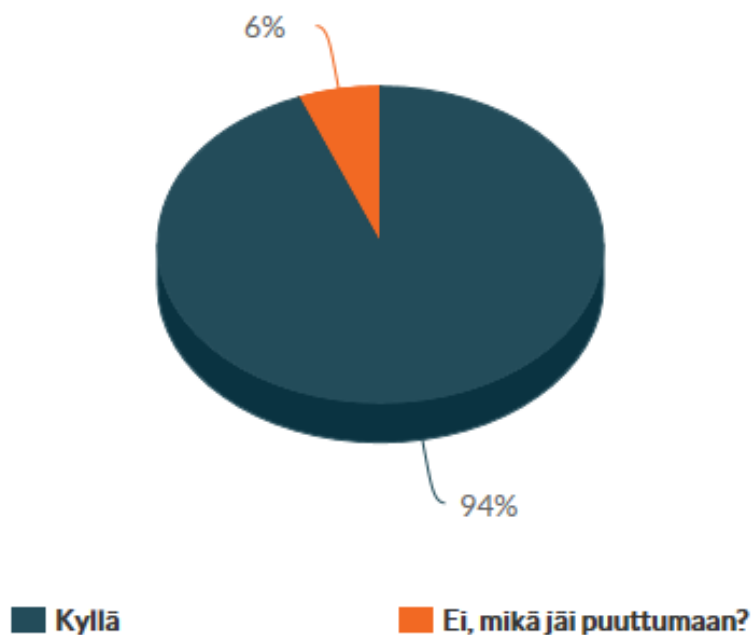
Taulukossa 4. on kuvattu kaikki vastausvaihtoehdot ja kuinka paljon mitään vastausta kohdat keräsivät. Jokaisen vastauksen kohdalla näkyy sekä vastaajien määrät, että vastausprosentit. Yhteensä vastauksia kysymys sai 10123 ja vastaajia kysymykselle oli 423 (98 %).

Taulukko 4. Nuorten saama tieto seksuaalisuuden osa-alueista

	1: ei ollenkaan/vähän	2: jonkin verran	3: paljon	Yhteensä
Murrosikä	8	73	341	422
	1,9%	17,3%	80,81%	
Muutokset kehossa	8	103	310	421
	1,9%	24,47%	73,63%	
Muutokset tunne-elämässä	22	141	255	418
	5,26%	33,73%	61%	
Seksuaali-identiteetti	73	174	169	416
	17,55%	41,83%	40,63%	
Seksuaalinen suuntautuminen	31	141	244	416
	7,45%	33,89%	58,65%	
Seksuaalioikeudet	55	186	177	418
	13,16%	44,5%	42,34%	
Suojaikäraja (16v)	45	185	188	418
	10,77%	44,26%	44,98%	
Seurustelu	27	139	250	416
	6,49%	33,41%	60,1%	
Itsetyydytys	75	191	150	416
	18,03%	45,91%	36,06%	
Yhdyntä	29	187	200	416
	6,97%	44,95%	48,08%	
Ehkäisy	19	146	253	418
	4,55%	34,93%	60,53%	
Jalkiehkäisy	45	190	180	415
	10,84%	45,78%	43,37%	
Sukupuolitaudit	28	187	201	416
	6,73%	44,95%	48,32%	
Hedelmällisyys	48	205	165	418
	11,48%	49,04%	39,47%	
Raskaus	20	188	211	419
	4,77%	44,87%	50,36%	
Raskauden keskeytys	41	217	159	417
	9,83%	52,04%	38,13%	
Intiimiongelmat	106	205	106	417
	25,42%	49,16%	25,42%	
Rakkaus	33	156	229	418
	7,89%	37,32%	54,78%	
Ystävyys	24	129	263	416
	5,77%	31,01%	63,22%	
Ihastuminen	31	143	244	418
	7,42%	34,21%	58,37%	
Pettyminen	41	170	205	416
	9,86%	40,87%	49,28%	
Seksuaalinen häirintä	52	196	167	415
	12,53%	47,23%	40,24%	
Hyväksikäyttö	56	197	166	419
	13,37%	47,02%	39,62%	
Seksuaalinen riskikäyttäytyminen	120	174	115	409
	29,34%	42,54%	28,12%	
Jostain muusta, mistä?	61	28	26	115
	53,04%	24,35%	22,61%	
Yhteensä	1098	4051	4974	10123

Nuorten saaman tiedon jälkeen kysyimme, vastasiko saama tieto nuorten tarpeita. Kysymykseen saimme 382 vastausta. 94 % (n= 358) oli sitä mieltä, että heidän saamansa tieto vastasi tarpeita, mutta 6 % (n= 24) mielestä jotain jäi puuttumaan. Kuvio 7. kuvaa vastausten välistä jakaumaa.

Kysymykseen vastasi kielteisesti yhteensä 24, mutta avoimeen kohtaan “mikä jäi puuttumaan” vastasi yhteensä 17 nuorta. Nuoret toivoivat seksuaalikasvatukseen lisää tietoa muun muassa eri ehkäisymenetelmistä, yhdynnästä, itsetyydytyksestä, seksi- ja intiimiongelmista, seksuaalisista suuntautumisista ja seksuaalisesta riskikäyttäytymisestä. Neljä vastanneista nuorista arvioi, että seksuaalikasvatusta oli kaiken kaikkiaan ollut liian vähän, ja he toivoivat enemmän tietoa kaikesta seksuaalisuuteen liittyvästä. Asiattomia vastauksia tuli yhteensä viisi kappaletta.

Kuvio 7. Nuorten saaman tiedon vastaaminen tarpeisiin

Halusimme kysyä nuorilta, mistä seksuaaliterveyden osa-alueista keskustelemisen he kokevat tärkeimmiksi. Kysymyksessä nuoret arvioivat asioista keskustelun tärkeyden asteikolla 1 – 3 (1=ei ollenkaan tärkeää, 2=jonkin verran tärkeää ja 3=erittäin tärkeää). Kaikkiin kohtiin ei tarvinnut vastata.

Tuloksien mukaan nuoret arvioivat tärkeimmiksi asioiksi ehkäisystä, sukupuolitaudeista, jälkiehkäisystä sekä seksuaalisesta häirinnästä ja hyväksikäytöstä keskustelemisen. Vähemmän tärkeiksi nuoret arvioivat itsetyydytyksestä ja pettymisentunteista keskustelemisen. ”Jonkin verran tärkeää” -vastausvaihtoehto ilmeisesti houkutteli nuoria vastaamaan, joten tulosten tulkinta ei ole aivan yksiselitteistä.

Kysymykseen vastasi yhteensä 417 nuorta (97%). Jälleen kerran nuoria houkutti ”jonkin verran” vastaus, joka keräsi miltei tuhat vastausta enemmän kuin ”erittäin tärkeää”. Vastausvaihtoehto ”ei ollenkaan/vähän” sai vähiten vastauksia, joka viittaa nuorten mielenkiintoon oppia seksuaalisuudesta.

Taulukosta 5. näkyy nuorten vastausvaihtoehdot ja heidän vastauksensa. Jokaisen asian kohdalla näkyy, kuinka moni vastasi milläkin numerolla ja vastausprosentit. Kokonaisuudessaan nuoret vastasivat reippaasti kysymykseen, joka keräsi vaikuttavat 9828 vastausta.

Taulukko 5. Tärkeitä keskustelun aiheita

	1: ei ollenkaan/vähän	2: jonkin verran	3: erittäin tärkeää	Yhteensä
Murrosikä	62	188	164	414
	14,98%	45,41%	39,61%	
Muutokset kehossa	67	184	162	413
	16,22%	44,55%	39,23%	
Muutokset tunne-elämässä	71	187	154	412
	17,23%	45,39%	37,38%	
Seksuaali-identiteetti	81	201	127	409
	19,8%	49,14%	31,05%	
Seksuaalinen suuntautuminen	81	183	149	413
	19,61%	44,31%	36,08%	
Seksuaalioikeudet	67	172	173	412
	16,26%	41,75%	41,99%	
Suojaikäraja (16v)	67	179	164	410
	16,34%	43,66%	40%	
Seurustelu	66	194	149	409
	16,14%	47,43%	36,43%	
Itsetyydytys	129	192	89	410
	31,46%	46,83%	21,71%	
Yhdyntä	74	179	161	414
	17,87%	43,24%	38,89%	
Ehkäisy	65	140	206	411
	15,82%	34,06%	50,12%	
Jälkiehkäisy	74	157	181	412
	17,96%	38,11%	43,93%	
Sukupuolitaudit	64	160	188	412
	15,53%	38,83%	45,63%	
Hedelmällisyys	82	200	127	409
	20,05%	48,9%	31,05%	
Raskaus	74	175	164	413
	17,92%	42,37%	39,71%	
Raskauden keskeytys	81	189	140	410
	19,76%	46,1%	34,15%	
Intiimiongelmat	83	203	122	408
	20,34%	49,75%	29,9%	
Rakkaus	77	180	152	409
	18,83%	44,01%	37,16%	
Ystävyys	72	174	166	412
	17,48%	42,23%	40,29%	
Ihastuminen	75	199	137	411
	18,25%	48,42%	33,33%	
Pettyminen	84	195	131	410
	20,49%	47,56%	31,95%	
Seksuaalinen häirintä	74	162	173	409
	18,09%	39,61%	42,3%	
Hyväksikäyttö	75	159	176	410
	18,29%	38,78%	42,93%	
Seksuaalinen riskikäyttäytyminen	74	179	123	376
	19,68%	47,61%	32,71%	
Yhteensä	1819	4331	3678	9828

Kysymys tiedon riittävydestä keräsi 389 vastaajaa (91 %), joista 88 % (n= 342) olivat tyytyväisiä saamaansa tietoon seksuaalisuudesta, eivätkä kokeneet tarvetta tai halua saada lisää tietoa aiheesta. Silti kyselyyn mukaan 12 % (n= 47) kyselyyn vastanneista nuorista haluaisi saada lisää tietoa seksuaalisuuteen liittyen. Suurin osa vastanneista nuorista olivat siis tyytyväisiä saamaansa seksuaalitietoon, mutta silti on muutamia nuoria, jotka arvioivat saamansa tiedon puutteelliseksi.

Avoimeen kysymykseen vastasi 22 nuorta. Vastauksista näkyy, että nuoret haluaisivat saada lisää perustietoa kaikesta seksuaaliterveyteen liittyvästä. Myös seksuaalinen riskikäyttäytyminen ja yhdyntä ovat toivottuja teemoja. Osa ei ollut varmoja, mistä haluaisivat saada lisää tietoa ja asiattomia vastauksia saimme kolme kappaletta. Kuvio 8. kuvaa vastauksien jakaumaa ilman avoimen kysymyksen vastauksia.

Kuvio 8. Nuorten halu saada lisää tietoa seksuaalisuuteen liittyen

6.3 Hyvä seksuaalikasvattaja

Erotimme kyselyssä nuorten saaman tiedon ohjauksesta. Ohjauksella haimme konkreettisempaa käsitettä kuin vain yleinen tieto. Nuorten vastausten perusteella myös vastaajat ymmärsivät, mitä erottelulla haettiin.

Kysyimme nuorilta, keneltä he ovat saaneet seksuaalisuuteen liittyvää ohjausta ja kuinka paljon kultakin. Kysymykseen vastattiin monivalintana. Nuoret saivat valita kunkin ohjaajan kohdalle numeron 1 -3 (1=vähän ohjausta/en ollenkaan, 2=jonkin verran ohjausta, 3=paljon ohjausta). Tulosten mukaan eniten ohjausta nuoret olivat saaneet terveystiedon opettajalta, toiseksi eniten kouluterveydenhoitajalta ja kolmanneksi eniten kavereilta. Vähiten ohjausta nuoret kertoivat saaneensa muulta, kuin terveystiedon opettajalta, isältä, sekä sisaruksilta.

Avoimeen kysymykseen ”jostain muualta, mistä?” vastasi 17 nuorta, joista kuusi vastasi hakeneensa itse tietoa internetistä. Muutama nuori vastasi saaneensa ohjausta vanhemmiltaan ja kaksi nuorta oli saanut ohjausta kumppaniltaan. Nuoret olivat saaneet ohjausta myös muilta sukulaisilta, kuten sijausvanhemmilta ja äitipuolelta. Kysymys keräsi myös asiattomia vastauksia, joita oli tällä kertaa seitsemän.

Taulukossa 6. näkyy kysymyksen vastausvaihtoehdot sekä mitä nuoret ovat kohettiin vastanneet. Jokaisen numeron kohdalla näkyy niin vastausmäärä kuin vastausprosentti. Yhteensä kysymys keräsi 3151 vastausta ja vastaajien määrä oli 410.

Taulukko 6. Seksuaalitiedon antajat

	1 ei ollenkaan/vähän	2 jonkin verran	3 paljon	Yhteensä
Äidiltä	206	156	36	398
	51,76%	39,2%	9,05%	
Isältä	282	90	21	393
	71,76%	22,9%	5,34%	
Sisaruksilta	288	77	30	395
	72,91%	19,49%	7,59%	
Kavereilta	164	173	59	396
	41,41%	43,69%	14,9%	
Kouluterveydenhoitajalta	103	217	86	406
	25,37%	53,45%	21,18%	
Terveystiedon opettajalta	113	200	89	402
	28,11%	49,75%	22,14%	
Muulta opettajalta	288	83	21	392
	73,47%	21,17%	5,36%	
En mistään	191	40	15	246
	77,64%	16,26%	6,1%	
Jostakin muualta, mistä?	84	21	18	123
	68,29%	17,07%	14,63%	
Yhteensä	1719	1057	375	3151

Kun olimme kysyneet nuorten ohjaajia, oli aika kysyä ohjauksen aiheita. Nuorille annettiin jälleen valmiit vaihtoehdot ja numero 1-3, joilla he arvostelivat, mistä aiheesta olivat kuinkin paljon saaneet ohjausta (1= ei ollenkaan/vähän, 2= jonkin verran, 3= paljon ohjausta). Yhteensä vastaajia kysymykseen oli 409/429 (95 %).

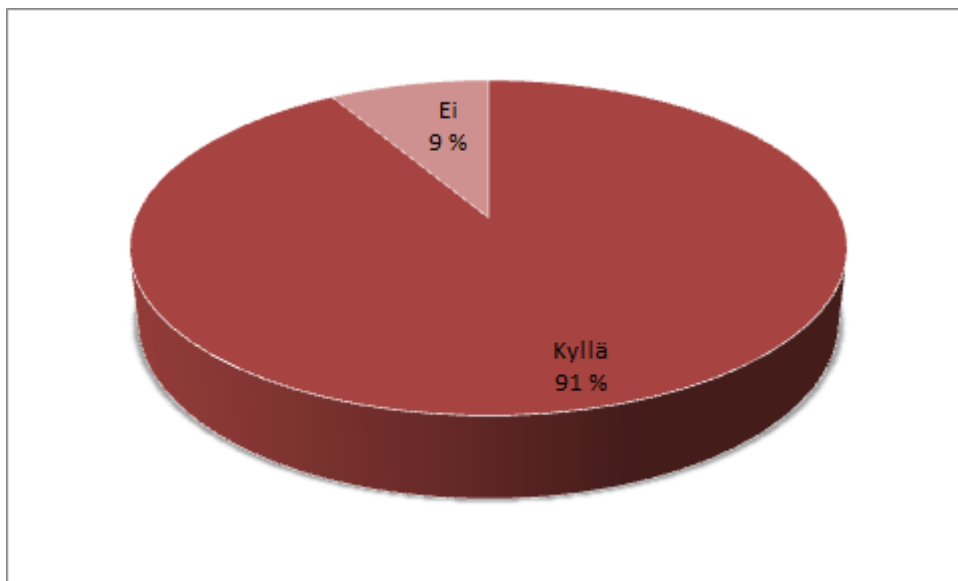
Nuoret olivat saaneet eniten ohjausta kieltäytymiseen epämiellyttävästä tai suojaamattomasta yhdynnästä, tasavertaisuudesta kumppanin kanssa sekä ehkäisyvälineiden käytöstä. Vähiten ohjausta nuoret olivat saaneet pornografiaan suhtautumisessa, kriittisyydessä median tarjoamaan seksuaalitetouteen sekä ehkäisyvälineiden hankinnasta (ks. taulukko 7).

Taulukko 7. Ohjauksen aihe

	1 ei ollenkaan /vähän	2 jonkin verran	3 paljon	Yhteensä
Ehkäisyvälineiden hankinta	123	176	109	408
	30,15%	43,14%	26,71%	
Ehkäisyvälineiden käyttö	94	177	137	408
	23,04%	43,38%	33,58%	
Kriittisyys median tarjoamaan seksuaalitietouteen	136	178	94	408
	33,33%	43,63%	23,04%	
Pornografiaan suhtautuminen	139	193	76	408
	34,07%	47,3%	18,63%	
Omien tarpeiden, toiveiden ja rajojen ilmaisu	105	193	109	407
	25,8%	47,42%	26,78%	
Toisten tarpeiden, toiveiden ja rajojen kunnioittaminen	76	212	118	406
	18,72%	52,22%	29,06%	
Seksuaaliseen häirintään suhtautuminen	92	200	113	405
	22,72%	49,38%	27,9%	
Epäoikeudenmukaisuuteen, syrjintään ja epätasa-arvoon puuttuminen	82	202	122	406
	20,2%	49,75%	30,05%	
Vastuullisten päätösten tekeminen	68	201	135	404
	16,83%	49,75%	33,42%	
Kieltyytyminen epämiellyttävästä tai suojaamattomasta sukupuoliyhteydestä	79	184	139	402
	19,65%	45,77%	34,58%	
Tasavertaisuus kumppanin kanssa	83	183	139	405
	20,49%	45,19%	34,32%	
Erialaisten tunteiden käsitteleminen	80	193	123	396
	20,2%	48,74%	31,06%	
Yhteensä	1157	2292	1414	4863

Enemmistö nuorista eli 91 % (n= 363) arvioi saamansa ohjauksen vastanneen omia tarpeita. 9% (n= 34) nuorista taas arvioi annetussa ohjauksessa olleen puutteita. Avoimeen kysymykseen ”mikä jäi puuttumaan” vastasi 12 nuorta. Avoimista vastauksista käy ilmi, että puutetta ohjauksessa oli niin perusasioissa, tasavertaisuudesta kertomisessa, ehkäisyvälineiden käytön opettamisessa kuin pornografiaan suhtautumisesta ja erilaisten tunteiden käsittelystä kertomisessa. Kolme vastauksista oli asiattomia.

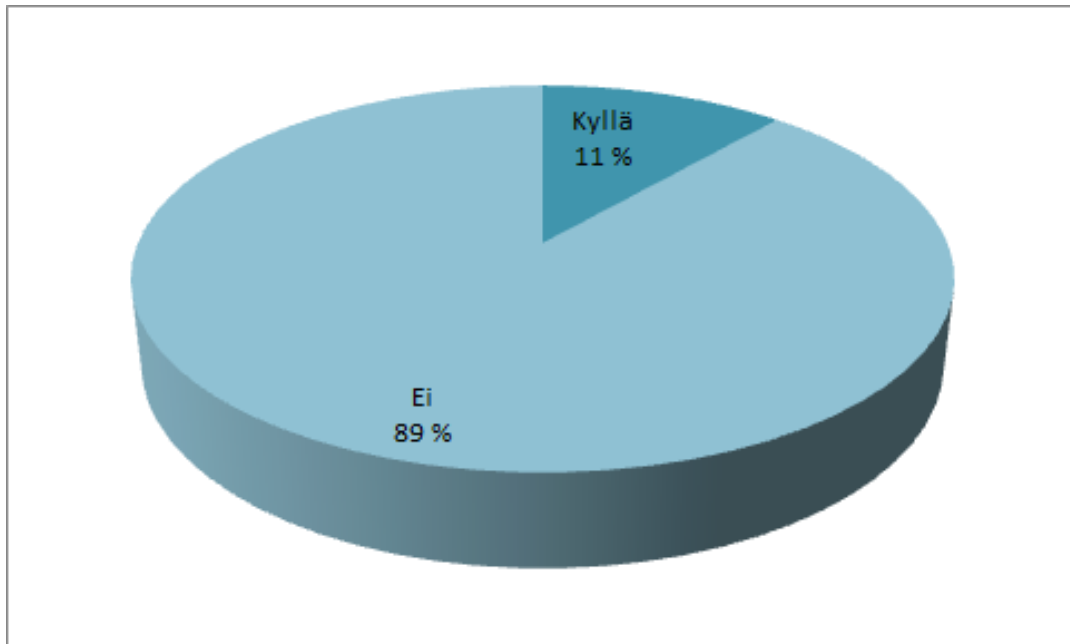
Alapuolella olevasta kuvio 9. näkyy, että valtaosa nuorista arvioi saamansa ohjauksen olleen riittävää ja vastanneen heidän tarpeitaan. Tästä voisi päätellä seksuaalikasvatuksen olevan suurimmalle osalle nuorista riittävää, mutta silti siinä on vielä kehitettävää.

Kuvio 9. Nuorten saaman ohjauksen vastaaminen tarpeisiin

Nuorilta kysyttiin, haluaisivatko he saada lisäohjausta seksuaalisuuteen liittyen ja mahdollisesti mitä/millaista ohjausta. 401 kysymykseen vastanneesta nuoresta 89 % (n= 355) ei halunnut saada enempää seksuaalisuuteen liittyvää ohjausta, mutta 11 % (n= 46) nuorta arvioi lisäohjauksen tarpeelliseksi. Avoimeen kysymykseen vastasi 13 nuorta, minkä tyylistä ohjausta he kaipaisivat ja suurin osa

vastanneista kaipasi ohjausta ihan perusasioihin. Jälleen kerran osa vastauksista (n= 4) oli asiattomia vastauksia. Kuviosta 10. näkyy nuorten vastausten jakauma.

Kuvio 10. Nuorten lisäohjauksen tarve

6.4 Seksuaalikasvattajien roolit ja oppiminen

Seksuaalikasvatuksessa yksi keskeisimmistä asioista on itse seksuaalikasvattaja. Nuorilta kysyttiin, millainen on heidän mielestään hyvä seksuaalikasvattaja, jolta oppisi parhaiten seksuaalisuudesta. Kysymys esitettiin monivalintamuodossa ja nuoret saivat jälleen numeroida jokaisen piirteen kohdalla tärkeyden asteikolla 1 – 3 (1= ei ollenkaan/vähän tärkeää, 2= jonkin verran tärkeää, 3= hyvin tärkeää).

Taulukosta 1 käy ilmi, että nuorten mielestä seksuaalikasvattajalla täytyisi olla erityisesti hyväksyväisyyttä, ymmärtäväisyyttä, asiallisuutta, neuvonantotaitoja sekä kuuntelevaisuutta. Seksuaalikasvattajan sukupuolella ei niinkään ole väliä. Avoimeen kysymykseen siitä, millainen seksuaalikasvattajan tulisi olla, vastasi 12 nuorta. Osa vastauksista oli asiattomia (n=5), eivätkä vastanneet annettuun kysymykseen. Asiallisista vastauksista kävi ilmi, että seksuaalikasvattajan olisi hyvä olla luotettava, positiivinen ja mukava.

Kysymykseen vastasi yhteensä 407 nuorta eli 95 % kaikista vastanneista. Taulukosta 8. näkyy vastanneiden määrät ja prosentit. Yhteensä vastauksia kysymys kerrytti 4931 kappaletta ja eniten vastauksia sai vastauskohta ”hyvin tärkeää”. Tästä voisi päätellä, että nuorilla on selvä näkemys, millainen on heidän mielestään hyvä seksuaalikasvattaja.

Taulukko 8. Nuorten mielestä hyvä seksuaalikasvattaja

	1 ei ollenkaan/vähän	2 jonkin verran	3 hyvin tärkeää	Yhteensä
Samaa sukupuolta kuin itse olen	149	147	106	402
	37,06%	36,57%	26,37%	
Eri sukupuolta kuin itse olen	216	133	53	402
	53,73%	33,09%	13,18%	
Turvallisen ilmapiirin luoja	39	143	219	401
	9,73%	35,66%	54,61%	
Avoimen ilmapiirin luoja	62	160	174	396
	15,66%	40,4%	43,94%	
Kuunteleva	34	138	232	404
	8,42%	34,16%	57,42%	
Ymmärtäväinen	31	133	239	403
	7,69%	33%	59,31%	
Hyväksyvä	35	119	250	404
	8,66%	29,46%	61,88%	
Asiallinen	34	135	234	403
	8,44%	33,5%	58,06%	
Rohkea puheeksiottaja	42	168	192	402
	10,45%	41,79%	47,76%	
Kannustava	46	145	208	399
	11,53%	36,34%	52,13%	
Hyvä neuvonantaja	33	134	234	401
	8,23%	33,42%	58,35%	
Rohkaiseva	42	151	205	398
	10,55%	37,94%	51,51%	
Muunlainen, millainen?	61	33	22	116
	52,59%	28,45%	18,96%	
Yhteensä	824	1739	2368	4931

Kun nuorilta oli kysytty heidän mieleisestään seksuaalikasvattajasta, oli aika siirtyä itse seksuaalikasvatukseen. Nuorilta kysyttiin monivalintana, millaista heidän saamansa seksuaalikasvatus on heidän mielestään ollut. Kysymykseen vastasi 394 nuorta (92 %) ja he saivat valita useamman vastausvaihtoehdon kysymyksessä.

Suurin osa vastanneista nuorista (90 %) nuorista arvioi, että annettu seksuaalikasvatus on ollut itselle riittävää, kun taas noin joka kymmenes kuitenkin arvioi, että seksuaalikasvatus on ollut riittämätöntä. Enimmäkseen nuoret arvioivat, että seksuaalikasvatus on ollut oikea-aikaista ja tarkoituksenmukaista, mutta silti moni oli sitä mieltä, että seksuaalikasvatus oli ollut liian vähäistä ja sisältänyt epäolennaisia asioita. Taulukosta 9. käy ilmi nuorten vastaukset sekä prosenttijakauman.

Taulukko 9. Nuorten saama seksuaalikasvatus

	N	Prosentti
Minulle riittävää	354	89,85%
Liian vähäistä	41	10,41%
Sisälsi epäolennaisia asioita	36	9,14%
Tarkoituksenmukaista	94	23,86%
Oikea-aikaista	127	32,23%
Liian aikaisin	31	7,87%
Liian myöhään	30	7,61%

Nuoret olivat saaneet seksuaalikasvatusta eniten kotoa ja koulusta. Nuorilta kysyttiin, millä menetelmillä he ovat saaneet seksuaalikasvatusta koulussa ja millä menetelmillä olisivat halunneet saada. 86 % (n= 338) vastanneista nuorista oli saanut seksuaalikasvatusta koulussa opettajan kertomana. Luokassa keskustellen oppimista oli tapahtunut 42 %:lla (n= 167) nuorista. Työpajatoiminnan ja näytelmien kautta oppiminen on ollut vähäistä.

Avoimissa vastauksissa käy ilmi, että nuoret ovat saaneet seksuaalikasvatusta koulussa taulukossa näkyvien menetelmien lisäksi kavereilta ja terveydenhoitajalta. Nuoret toivoisivat saavansa koulussa enemmän seksuaalikasvatusta myös oman opettajan toimesta (ks. taulukko 10).

Taulukko 10. toteutetut seksuaalikasvatuksen menetelmät

	N	Prosentti
Opettaja kertonut	338	85,79%
Keskustellen luokassa	167	42,39%
Videoita katsoen	147	37,31%
Epäsuorasti	71	18,02%
Saanut esitteen	133	33,76%
Työpajatoiminnan kautta	21	5,33%
Näytelmien avulla	29	7,36%
Itse etsinyt tietoa	110	27,92%
En ole saanut seksuaalikasvatusta koulussa	34	8,63%
Jotenkin muuten, miten?	20	5,08%
Millä menetelmillä olisit halunnut saada seksuaalikasvatusta?	19	4,82%

Kotona yleisimmin seksuaalisuudesta oppiminen tapahtuu vanhempien kertomana, keskustellen ja nuorten omatoimisen tiedonhaun avulla. Kun kysimme nuorilta, millä menetelmillä he ovat saaneet seksuaalikasvatusta kotona, lähes joka neljäs nuori vastasi, etteivät he ole saanut kotona lainkaan seksuaalikasvatusta. Suurin osa nuorista on saanut kotona seksuaalikasvatusta, jonka menetelminä ovat yleisimmin olleet keskustelu, vanhemmat kertoneet sekä itse tiedon etsiminen.

Avoimessa kysymyksessä ”jotenkin muuten, miten?” selviää, että nuoret ovat saaneet seksuaalikasvatusta kotona muun muassa äidiltä, sisaruksilta ja kavereiden vanhemmilta. Kysymyksessä, millä menetelmillä nuoret olisivat halunneet saada seksuaalikasvatusta, nuoret toivovat vanhemmiltaan avoimuutta keskustella seksuaalisuuteen liittyvistä asioista. Avoimet kysymykset keräsivät yhteensä yhdeksän asiattonta vastausta.

Taulukosta 11. näkyy nuorten vastausvaihtoehdot ilman avoimien kysymysten vastauksia. Taulukosta näkyy myös vastaajien määrät sekä prosenttijakauma. Vastaajia kysymyksellä oli yhteensä 394 (92 %).

Taulukko 11. Seksuaalikasvatuksen menetelmät kotona

	N	Prosentti
Vanhemmat kertoneet	171	44,88%
Keskustellen	134	35,17%
Epäsuorasti	112	29,4%
Itse etsinyt tietoa	136	35,7%
En ole saanut seksuaalikasvatusta kotona	93	24,41%
Jotenkin muuten, miten?	23	6,04%
Millä menetelmillä olisit halunnut saada seksuaalikasvatusta kotona?	17	4,46%

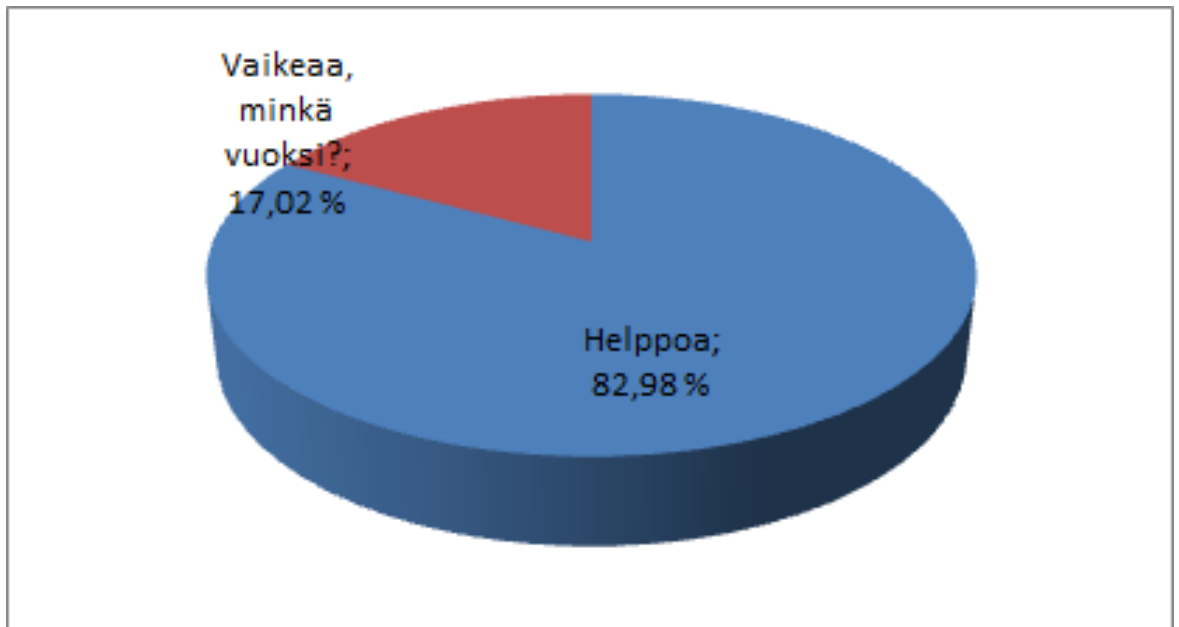
Nuoret kertovat seksuaaliterveyteen liittyvien tietojensa ja taitojensa kehittyvän parhaiten keskustelemalla omaa sukupuolta edustavassa ryhmässä ja itsenäisesti tietoa hakien. Nuoret arvioivat tietotaitojensa kehittyvän heikoiten työpaja-toiminnan, nuorten puhelinpalveluiden ja nuorten nettipalveluiden avulla,

Monivalintakysymyksessä pohdittiin, millä menetelmillä nuoren seksuaalisuuden tiedot ja taidot kehittyvät. Nuoret saivat vastata numeroilla 1 -3 (1=heikosti, 2=riittävän hyvin, 3=erittäin hyvin) eri kohtiin riippuen siitä, miten arvioivat menetelmien vaikuttavan kehitykseen. Vastanneita kysymykselle oli 392 (91 %). Avoin kysymys ”Muilla menetelmillä” ei kerännyt vastauksia annettuun kysymykseen (ks. taulukko 12).

Taulukko 12. Tiedon kehittyminen

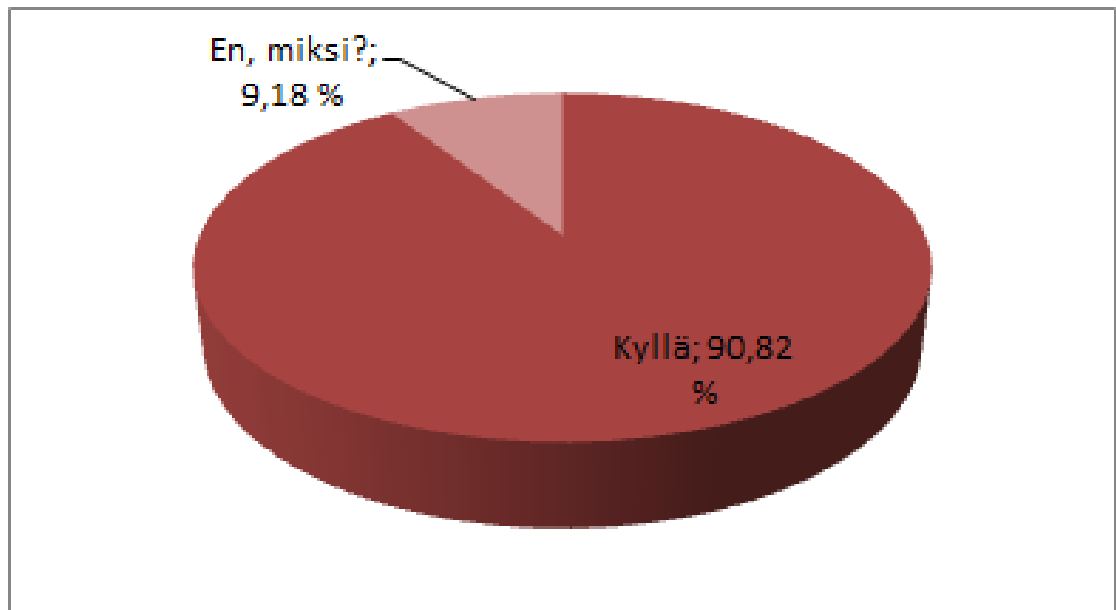
	1 heikosti	2 riittävän hyvin	3 erittäin hyvin	Yhteensä
Keskustelemalla kahden kesken aikuisen kanssa	127 33,33%	207 54,33%	47 12,34%	381
Keskustelemalla tyttö- poikaryhmissä	122 32,19%	187 49,34%	70 18,47%	379
Keskustelemalla omaa sukupuolta edustavassa ryhmässä	81 21,32%	195 51,32%	104 27,37%	380
Keskustelemalla toisten nuorten kanssa	69 18,11%	216 56,69%	96 25,2%	381
Työpajatoiminnan kautta	245 66,58%	106 28,8%	17 4,62%	368
Nuorten nettipalstoilla (Väestöliitto, MLL)	197 53,97%	135 36,99%	33 9,04%	365
Nuorten puhelinpalveluissa (Väestöliitto, MLL)	232 64,27%	109 30,19%	20 5,54%	361
Itsenäisesti tietoa etsien	102 27,72%	167 45,38%	99 26,9%	368
Muilla menetelmillä	60 57,14%	36 34,29%	9 8,57%	105
Yhteensä	1235	1358	495	3088

Kyselyn tuloksista selviää, että suurin osa nuorista arvioi pääsyn ammattilaisten luo helpoksi. 383 vastanneesta nuoresta 83% (n= 317) nuorta arvioi ammattilaisen luo pääsemisen helpoksi ja 17% (n= 65) nuorta vaikeaksi. Avoin kysymys “vaikeaa, minkä vuoksi?” keräsi yhteensä 36 vastausta. 13 näistä nuorista arvioi aiheesta keskustelemisen liian kiusalliseksi, neljä nuorista ei tiedä kelle puhua ja viisi nuorta kokee pääsyn ammattilaisen luo liian vaivalloiseksi. Kuvio 11. kuvaa nuorten vastausten jakaumaa ilman avoimen kysymyksen vastauksia.

Kuvio 11. Ammattilaisen kanssa keskustelemiseen pääseminen

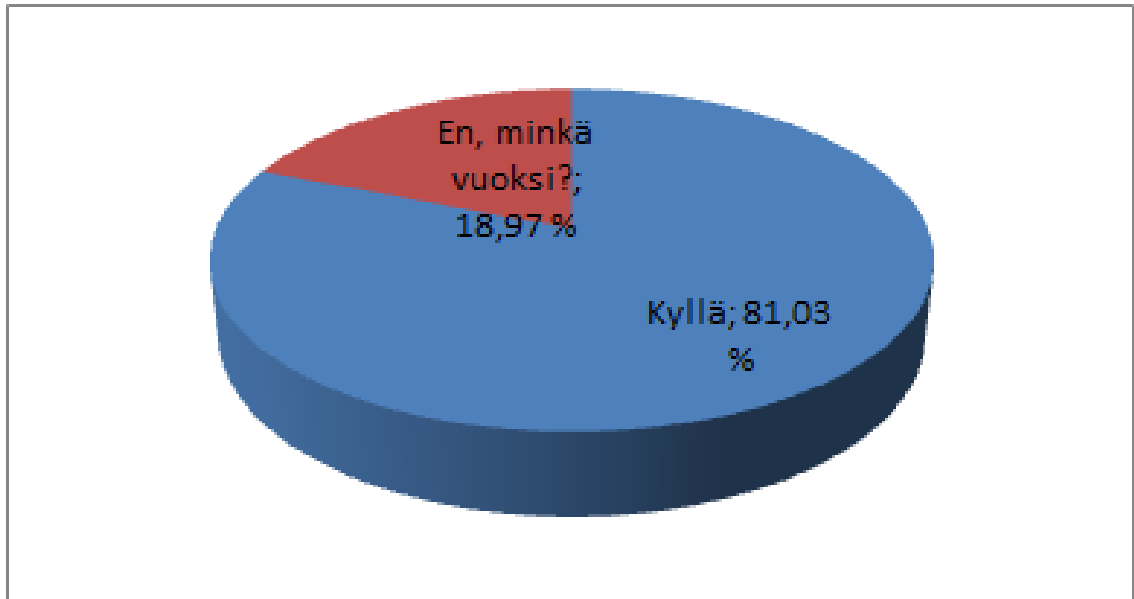
Suurin osa 392 kysymykseen vastanneesta nuoresta eli 356 nuorta (91%) uskoo tietävänsä, mihin ottaa tarvittaessa yhteyttä askarruttavissa asioissa. Loput 9% (n= 36) eivät tiedä mihin ottaa yhteyttä. Avoin kohta “En, miksi?” keräsi 20 vastausta. Useimmat näistä nuorista arvioivat, ettei heille ole kerrottu mihin ottaa yhteyttä, tai he eivät ole tulleet ajatelleeksi asiaa. Avoimen kysymyksen vastauksista seitsemän oli asiattomia. Kuvio 12. kuvaa nuorten vastauksia kysymykseen sekä prosenttijakauman.

Kuvio 12. Nuorten tiedot seksuaaliterveyteen liittyvistä palveluista

390 kysymykseen vastanneesta nuoresta valtaosa eli 81 % (n= 316) arvioi pystyvänsä keskustelemaan seksuaalisuudesta vanhempiensa kanssa. 19 % vastanneista nuorista (n= 74) ei usko pystyvänsä keskustelemaan asiasta vanhempiensa kanssa.

Avoin kysymys "En, minkä vuoksi?" keräsi 43 vastausta. Vastauksista käy ilmi, että 20 nuorta kokee asian kiusalliseksi tai noloksi ja viidellä nuorista ei ole edes tarvetta jutella vanhempiensa kanssa seksuaalisuudesta. 8 nuorta kertoi etsivänsä tietonsa mieluummin itse. Avoimista vastauksista kahdeksan oli asiattomia vastauksia. Nuorten prosentuaaliset vastaukset näkyvät kuviossa 13.

Kuvio 13. Nuorten keskustelu vanhempien kanssa.

6.5 Nuorten kehittämissuhteet seksuaalikasvatukselle

Avoin kysymyksemme keräsi 127 (30 %) vastausta. 38 % (n= 48) ei osannut sanoa minkäänlaisia kehittämissuhteita ja 42 % (n= 53) nuorista vastasi kysymykseen asiattomasti. Nuorista 11% (n= 14) oli sitä mieltä, että koulussa pitäisi olla enemmän avointa keskustelua seksuaalisuudesta ja sitä pitäisi olla jo alaluokilla. Seksuaalisista suuntautumisista ja eri sukupuolista keskustelemisen arvioi tärkeäksi asiaksi 5 % (n= 6) nuorista.

Loput 4 % (n= 5) kysymykseen vastanneista nuorista toivoi muun muassa, että seksuaalikasvatus olisi tytöillä ja pojilla erikseen, opettajat perehtyisivät aiheeseen paremmin, kondomeja pitäisi jakaa koulussa enemmän, konkreettisia opetusmenetelmiä ja ulkopuolisia asiantuntijoita toivottiin, sekä vanhempien roolia varhaisessa seksuaalikasvatuksessa peräänkuulutettiin (ks. kuvio 14).

Kuvio 14. Toiveet ja ideat seksuaalikasvatuksen kehittämiseksi

7 POHDINTA

7.1 Tulosten tarkastelua

Saimme tutkimuksemme avulla paljon tilastollista tietoa, jota uskomme voivan hyödyntää mm. seksuaalikasvatuksen materiaalia tai keskustelua kehitettäessä. Saimme nuorilta tietoa, mistä asioista he haluaisivat puhuttavan, mistä he tietävät jo etukäteen asioita ja mistä heidän mielestään on puhuttu liian vähän. Nuoret vastasivat kyselyn avulla, mistä asioista he ovat saaneet tietoa ja ohjausta ja kuinka paljon eri asioista. Lisäksi nuoret kertoivat, millainen heidän saamansa seksuaalikasvatus oli, millaista sen tulisi olla sekä keneen voivat olla yhteydessä seksuaalisuuteen liittyvissä askarruttavissa asioissa. Lopuksi nuoret saivat myös kertoa vapaasti kehittämideoita seksuaalikasvatuksen kehittämiseksi. Nuorten ”hupivastauksia” lukuun ottamatta saimme myös rakentavia ja huolellisesti täytettyjä vastauksia, joista uskomme olevan vielä hyötyä seksuaalikasvatusta kehitettäessä.

7.2 Johtopäätökset

Nuoret tuntuvat kyselyn mukaan olevan melko tyytyväisiä saamaansa seksuaalikasvatukseen ja uskaltavat kysyä seksuaalisuuteen liittyvistä asioista muun muassa perheenjäseniltään. Nuorten vastauksista käy kuitenkin ilmi, että parannettavaa seksuaalikasvatuksessa olisi niin kouluissa kuin kotonakin, sillä nuoret etsivät edelleen paljon tietoa itsenäisesti internetistä, jossa nuorten saamiin hakutuloksiin ja tietoon ei voi vaikuttaa. Tulosten perusteella nuorilla vaikuttaisi myös olevan selvä näkemys, millainen on heidän mielestään hyvä seksuaalikasvattaja.

Toivomme että opinnäytetyöstämme on apua seksuaalikasvatuksen suunnittelussa ja toteutuksessa tulevaisuudessa ja nuoret saavat mielekästä seksuaalikasvatusta ja opastusta, mihin olla yhteyksissä seksuaalisuuteen liittyvissä asioissa, sekä kokonaisvaltaista tietoa seksuaalisuudesta. Nuorilta saadut kehittä-

misideat jäivät hieman vähäisiksi, mutta niistä saatu tieto on sitäkin arvokkaampaa. Kyselymme vastauksista käy ilmi, että seksuaalisuus on edelleen nuorille tabu ja arka aihe. Tämän voimme päätellä siitä, että suljetusta kyselystä huolimatta kaikki nuoret eivät vastanneet kyselyyn asiallisesti ja todenmukaisesti.

7.3 Eettisyys ja luotettavuus

Määrällisen tutkimuksen eettisiin kulmakiviin kuuluvat tutkijan ammattietiikka, piilohavainnointi sekä anonymisointi. Tutkijan ammattietiikalla tarkoitetaan hyvää tieteellistä tapaa, jota tutkijoiden tulee tutkimusta tehdessä noudattaa. Tutkimustyötä koskevat pelisäännöt suhteessa kollegoihin, tutkimuskohteeseen, toimeksiantajaan, yleisöön sekä muihin osallistujiin määräytyvät tutkijan oman ammattietiikan mukaan. Tutkimusetiikka pitää sisällään eettiset periaatteet, kuten normit, arvot ja hyveet. (Vilkka 2007, 89.)

Määrällisen tutkimuksen luotettavuutta mitataan validiteetilla sekä reliabiliteetilla. Molemmat termit liittyvät luotettavuuteen, eroina näillä termeillä on kuitenkin se, että reliabiliteetti kertoo kuinka hyvin tutkimustulokset ovat toistettavissa ja validiteetti taas määrittää sen, mittaako mittari sitä, mitä sen kuuluu mitata. (Hirsjärvi ym. 2007, 149 – 152.) Meidän työemme kannalta validiteetti toteutuu hyvin, sillä mielestämme kyselylomake on muotoiltu kohderyhmällemme helposti ymmärrettäväksi ja ohjeistus oli selvä. Muotoilimme kysymykset huolella tarvitsemamme tiedon pohjalta. Reliabiliteetti toteutuu työssämme hyvin, sillä otoksemme edustaa onnistuneesti perusjoukkoa ja kysymysmuodot ovat vakioituja.

Piilohavainnointi on osallistuvan havainnoinnin erikoismuoto, jossa tutkija itse ei millään muotoa osallistu tutkimuskohteen tapahtumien kulkuun tai havaittavan ilmiön sisältöön. Toisaalta tutkija voi osallistua toimintaan muista kuin tutkimuksellisista syistä. Anonymisoinnilla tarkoitetaan henkilötunnusteiden poistamista dokumenteista tai niiden muuttamista niin, etteivät yksittäiset henkilöt ole tunnistettavissa aineistosta. (Vilkka 2007, 89-90.) Opinnäytetyömme kyselylomakkeessa

nuorille kerrottiin, että tiedonkeruu tapahtuu nimettömänä ja kaikki saatu tieto käsitellään luottamuksellisesti. Vastaukset julkaistaan yleisellä tasolla, eikä kenenkään henkilöllisyys ole jäljitettävissä tai tule ilmi.

Selkeät ja tarkasti rajatut tutkimusongelmat, selkeästi määritelty perusjoukko (josta kasattu edustava otos), hyvä tutkimussuunnitelma, toimiva kyselylomake ja korkea vastausprosentti lisäävät tutkimuksemme luotettavuutta. Tilastollisiin menetelmiin perehtyminen edesauttaa meidän tutkijoiden kriittistä kykyä arvioida tutkimuksemme luotettavuutta ja tuoda esiin mahdolliset luotettavuutta alentavat seikat. (Heikkilä 2014.)

7.4 Tutkijoiden ammatillinen kasvu

Nuorten seksuaalisuuden edistäminen ja tukeminen ovat meille tulevina terveydenhoitajina ja sairaanhoitajana tärkeä asia. Opinnäytetyötä tehdessämme henkilökohtaisena tavoitteenamme on ollut lisätä myös omaa tietämystämme nuorten seksuaalisuudesta ja kehittyä tulevina seksuaaliterveyden edistäjinä. Koulussa aiheen käsitteleminen on kovin pintapuolista, joten tiedonhaku on antanut meille paljon uutta tietoa. Koemme saavuttaneemme tavoittemme niin, että meillä on perustiedot hallussa niin nuorten seksuaalisesta kehityksestä kuin seksuaaliterveyden edistämisestä. Oppiminen kuitenkin jatkuu läpi työelämän.

Opinnäytetyöprosessin myötä olemme oppineet, että aikataulujen yhteensovittaminen ei ole aina helppoa eri koulutusalojen ja elämäntilanteiden vuoksi. Työn tekeminen ryhmässä on kuitenkin ollut palkitsevaa, ja olemme oppineet toisiltamme paljon sekä saaneet toisiltamme tukea. Yksin tehdessä prosessi olisi ollut luultavasti raskaampi.

7.5 Toimenpide-ehdotukset ja jatkotutkimusaiheet

Opinnäytetyömme tutkimuksen edetessä huomasimme, että nuoret toivoivat oppikirjojen päivittämistä nykyaikaan ja osalla heistä vaikutti olevan selvät mielipiteet, millainen seksuaalikasvattajan tulisi heidän mielestään olla. Tutkimuksen tuloksia voisi hyödyntää koulujen seksuaalikasvatusta kehitettäessä ja tulokset voisivat antaa myös vanhemmille aiheita, joista voisi seksuaalikasvattajana puhua lapsilleen.

Jatkotutkimusaiheita nousi mieleemme useita opinnäytetyöprosessimme aikana, mutta esimerkkinä jatkossa olisi mielenkiintoista verrata esimerkiksi lukiolaisten tietoja seksuaalisuudesta ja seksuaalikasvatusta kyselyymme vastanneiden nuorten tietoihin (jos mahdollista, jopa samojen nuorten tietojen kehittymistä). Mikäli opinnäytetyömme nähdään tarpeelliseksi oppimateriaalia kehittäessä, voisi uuden oppimateriaalin käyttöönoton jälkeen kysyä saman ikäluokan nuorilta samoja kysymyksiä kuin kyselyssämme ja verrata vastauksia tutkimuksemme tuloksiin. Näin voitaisiin nähdä, onko tyytyväisyys seksuaalikasvatukseen lisääntynyt nuorten keskuudessa ja ovatko nuorten kehittämisideat tulleet kuulluksi.

LÄHTEET

- Aho, T., Kotiranta-Ainamo, A., Pelander, A. & Rinkinen, T. 2008. Nuoren seksuaalisuuden ammatillinen kohtaaminen. Teoksessa Alkio, P. (toim.) Puhutaan seksuaalisuudesta - nuori vastaanotolla. Helsinki: VL-Markkinointi Oy.
- Aula, M. 2017. Nuorten tyttöjen transsukupuolisuustutkimukset ovat moninkertaistuneet. Yle 30.1.2017. Viitattu 31.1.2017 <http://yle.fi/uutiset/3-9418337>
- Bildjuschkin, K. & Ruuhilahti, S. 2010. Puhutaan seksuaalisuudesta – Ammatillisia kohtaantumisia sosiaali- ja hoitotyössä. Kirjapaja, Helsinki.
- Bundeszentrale für gesundheitliche Aufklärung 2016. Standards in Sexuality Education. Viitattu 27.11.2016 <http://www.bzga-whocc.de/en/publications/sexual-and-reproductive-health/>
- Cacciatore, R. 2008. Huomenna pannaan pussauskoppiin - opas vanhemmille. Helsinki: WSOy
- Halonen, M., Lahtinen, A., Rinkinen, T. & Lankinen, K. 2016. Kondomikampanja Kumita tukee yläkoulun seksuaalikasvatusta. Terveystieteiden tutkimus 5/2016, 32.
- Heikkilä, T. 2014. Kvantitatiivinen tutkimus. Verkko-opas määrälliseen tutkimukseen. Viitattu 8.11.2016 <http://www.tilastollinentutkimus.fi/1.TUTKIMUS-TUKI/KvantitatiivinenTutkimus.pdf>
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2010. Tutki ja kirjoita. 15. – 16. painos. Hämeenlinna: Kariston kirjapaino Oy.
- Ilmonen, T. & Nissinen, J. 2006. Sanasto. Teoksessa D. Apter, L. Väisälä & K.Kaimola (toim.) Seksuaalisuus. Kustannus Oy Duodecim
- Karvinen, M. 2016. Sukupuoli. Setan internetjulkaisu. Viitattu 27.11.2016 <http://seta.fi/sukupuoli/>
- Lapland above ordinary 2016. Lapin kunnat. Viitattu 8.11.2016 <http://www.lappi.fi/kunnat>
- Laulainen, J. & Sarajärvi, M. 2015. Seksuaalisuudesta selkokielellä - oikeus seksuaalisuuteen. E-kirja. Viitattu 13.2.2017 http://www.seteke.fi/pdf/Oikeus_seksuaalisuuteen.pdf
- Naisiasiainliitto Unioni Ry 2016. Sukupuolella on väliä. Viitattu 27.11.2016 <http://www.tasa-arvoinenvarhaiskasvatus.fi/mina-ja-kulttuuri/sukupuolella-on-vaalia/>
- Nummelin, Raija. 2000. Seksuaalikasvatusmateriaalit – pääkaupunkiseutulaisten nuorten näkemyksiä ja kokemuksia. Väitöskirja. Tampere: Tampereen yliopisto.

Nurmi, P. 2009. Seksuaalisuuden kehitys ja sen tukeminen hoitotyössä. Teoksessa Koistinen, P., Ruuskanen, S. & Surakka, T. (toim.) Lasten ja nuorten hoitotyön käsikirja. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Rinkinen, T. 2012. "Toivon, että vastaat koska en uskalla kysyä keneltäkään muulta aikuiselta!!!" - Nuorten kysymyksiä seksuaaliterveydestä Väestöliiton internetpalvelussa. Helsinki: Väestöliitto ry.

Ryttyläinen, K. & Valkama, S. 2010. Seksuaalisuus hoitotyössä. Helsinki: Edita Prima

Salokoski, T. & Mustonen, A. 2007. Median vaikutukset lapsiin ja nuoriin - katsaus tutkimuksiin sekä kansainvälisiin mediakasvatuksen ja -sääntelyn käytäntöihin. Helsinki: Mediakasvatusseura ry. E-kirja. Viitattu 27.10.2016
<http://www.mediakasvatus.fi/publications/ISBN978-952-99964-2-1.pdf>

Seta 2015. Sukupuolen moninaisuus. Viitattu 27.11.2016 https://www.dropbox.com/s/u17x78zqn00didj/sukupuolen_moninaisuus_2015_sivut.pdf?dl=0

Suomalainen, T. 2017. Poikien puhetta seksistä. Tehy 16.1.2017, 27.

Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa - Suuntaviivat poliittisille päättäjille, opetus- ja terveydenhoitoalan viranomaisille ja asiantuntijoille 2010. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Maailman terveysjärjestön Euroopan aluetoimisto ja BZgA. Viitattu 15.11.2016 <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80220/039844e2-c540-4e81-834e-6f11e0218246.pdf?sequence=1>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2014b. Seksuaalikasvatus - Mediasisältöjen vastapainoksi realistista tietoa. Viitattu 27.10.2016 <https://www.thl.fi/fi/web/terveyden-edistaminen/toimijat/terveyden-edistaminen-eri-toimialoilla/terveyden-ja-hyvinvoinnin-edistaminen-ammattillisessa-koulutuksessa/seksuaaliterveys/seksuaalikasvatus>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2014a. Seksuaalikasvatus - Laaja-alaista seksuaalikasvatusta. Viitattu 13.2.2017 <https://www.thl.fi/fi/web/terveyden-edistaminen/toimijat/terveyden-edistaminen-eri-toimialoilla/terveyden-ja-hyvinvoinnin-edistaminen-ammattillisessa-koulutuksessa/seksuaaliterveys/seksuaalikasvatus>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2016. Seksuaaliterveyteen liittyvät taulukot vuosilta 2000/2001 – 2015. Viitattu 5.10.2016. <https://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijaty/vaestotutkimukset/kouluterveyskysely/tulokset/tulokset-aiheittain/seksuaaliterveys>

Käypähoito, Duodecim 2006. Pornografian vaikutuksista lapsiin ja nuoriin. Viitattu 25.10.2016 <http://www.kaypahoito.fi/web/kh/suosituksset/suositus?id=nix00650>

Thornburg, D. & Lin, H.S. 2002. Youth, pornography and the Internet. Viitattu 25.10.2016 <https://www.nap.edu/read/10261/chapter/1>

Tilastokeskus 2016. Tilastokeskuksen PX-Web-tietokannat. Viitattu 26.10.2016 http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__vrm__vaerak/058_vaerak_tau_104.px/table/table-ViewLayout1/?rxid=32f694c2-94d3-4562-883e-c00ef3490170

Tuominen, S. 2012. Seksuaalikasvatuksen asiantuntijoiden näkemyksiä peruskoulun seksuaalikasvatuksesta. Pro Gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto, Käytännöstieteellinen tiedekunta

Valtari, M. 2006. SPSS -perusteet. Viitattu 26.10.2016 <http://www.helsinki.fi/~komulain/Tilastokirjat/04.%20Valtari-Spss-opas.pdf>

Vilka, H. 2007. Tutki ja mittaa - määrällisen tutkimuksen perusteet. Jyväskylä: Kustannusosakeyhtiö Tammi

Väestöliitto 2013. Pornolla on usein haitallinen vaikutus lapseen. Viitattu 27.10.2016 <http://www.vaestoliitto.fi/?x27375=2558526>

Väestöliitto 2016c. Nuorten Kysy asiantuntijalta -palsta. Viitattu 24.1.2017 <http://nettipalvelut.vaestoliitto.fi/kysy-asiantuntijalta/nuorten-seksuaalineuvontaa/>

Väestöliitto 2016b. Internet ja sosiaalinen media. Viitattu 12.10.2016 <http://www.vaestoliitto.fi/nuoret/turvallisuus/media/>

Väestöliitto 2016a. Seksi. Viitattu 12.10.2016 <http://www.vaestoliitto.fi/nuoret/seksi/>

Välimaa, R. 2004. Terveystieto ja seksuaaliopetus - haaste oppilaan ja opettajan oppimiselle. Teoksessa Kosunen, E. & Ritamo, M. (toim.) Näkökulmia nuorten seksuaaliterveyteen. Stakes, raportteja 282.

LIITTEET

Liite 1. Lupapyyntö kouluille

Liite 2. Vanhempien informointilomake

Liite 3. Kyselylomake nuorille

Liite 4. Toimeksiantosopimus

Liite 5. Tutkimuslupahakemus

Liite 1. Lupapyyntö kouluille

Hyvä Rehtori/Koulun johtaja

Asia: Seksuaalikasvatuskysely koulunne 14-16 –vuotiaille nuorille

Opiskelemme Lapin ammattikorkeakoulussa sairaanhoitajiksi ja terveydenhoitajiksi. Opintoihimme kuuluu opinnäytetyö, jonka aiheena on seksuaalikasvatus. Opinnäytetyön tarkoituksena on kuvata Lapin alueen yläkoululaisten kokemuksia saamastaan seksuaalikasvatuksesta ja kehittämisehdotuksia seksuaalikasvatukselle. Opinnäytetyön ohjaajamme Sirkka Havela on ollut Teihin yhteydessä sähköpostitse keväällä 2016 liittyen ko. kyselyn suorittamiseen koulunne oppilaille. Olette vastanneet sähköpostiin ja antaneet sähköpostitse luvan suorittaa seksuaalikasvatuskyselyn koulunne oppilaille.

Olemme syksyn 2016 aikana laatineet opinnäytetyön suunnitelman ja linkissä olevan kyselylomakkeen. Teillä koulun rehtorilla/opettajilla on mahdollisuus tutustua kyselylomakkeen sisältöön ennen kuin koulunne nuoret vastaavat siihen. Kyselylomake on sähköpostiviestin yhteydessä olevassa linkissä. Vastaaminen kyselyyn edellyttää oppilaiden tietokoneen, tabletin tai älypuhelimien käyttöä. Toivomme, että mahdollistatte kyselylomakkeeseen vastaamisen oppituntien aikana. Liitteenä vapaamuotoinen lomake, jota voitte tarvittaessa hyödyntää tiedottaessanne/pyytäessänne luvan vanhemmilta kyselyn suorittamiseen.

Tässä linkki kyselyyn:

<https://www.webropolsurveys.com/S/DA0CB121207E5412.par>

Kiitos jo edeltäkäsini!

Yhteistyöterveisin

Hoitotyön opiskelijat

Anna-Kaisa Arbelius, Suvi Mansikkasalo ja Taru Vuopio

Lapin ammattikorkeakoulu

Opinnäytetyön ohjaaja
Sirkka Havela
Terveystieteiden lehtori
Lapin ammattikorkeakoulu
p. 0407371728
sirkka.havela@lapinamk.fi

Liite 2. Vanhempien informointilomake

Hyvät Vanhemmat!

Opiskelemme Lapin ammattikorkeakoulussa sairaanhoitajiksi ja terveydenhoitajiksi. Opintoihimme kuuluu opinnäytetyö. Opinnäytetyömme tarkoituksena on kuvata Lapin alueen yläkoululaisten nuorten kokemuksia saamastaan seksuaalikasvatuksesta ja nuorten kehittämisehdotuksia seksuaalikasvatukselle.

Opinnäytetyömme on osa Terveiden ja Hyvinvoinnin laitoksen rahoittamaa hanketta, jonka nimi on Seksuaaliterveys Lapin lasten, nuorten ja perheiden voimavaraksi. Hankkeen tavoitteena on edistää Lapin lasten ja nuorten seksuaaliterveyttä sekä lisätä ja vahvistaa lasten, nuorten ja perheiden parissa työskentelevien ammattihenkilöiden osaamista seksuaaliterveyden edistämiseksi. Hanke on suunniteltu vuosille 2016-2017.

Haluamme, että olette tietoisia kyseessä olevasta kyselystä ja samalla pyydämme Teiltä vanhemmilta lupaa toteuttaa seksuaalikasvatuskyselyn nuorilenne.

Olemme olleet yhteydessä koulunne rehtoriin/johtajiin ja he ovat olleet myönteisiä kyselyn suorittamiseen.

Kysely tapahtuu nimettömänä ja tulokset käsitellään luottamuksellisesti. Kyselylomakkeet hävitetään turvallisesti aineiston käsittelyn jälkeen.

Mikäli ette halua lapsenne osallistuvan ko. kyselyyn, Olkaa hyvät ja ottakaa yhteyttä lapsenne luokanvalvojaan tai rehtoriin.

Yhteistyöterveisin

Hoitotyön opiskelijat

Anna-Kaisa Arbelius

Suvi Mansikkasalo

Taru Vuopio

Lapin ammattikorkeakoulu

etunimi.sukunimi@edu.lapinamk.fi

Opinnäytetyön ohjaaja
Sirkka Havela
Terveystieteiden lehtori
Lapin ammattikorkeakoulu
p. 0407371728
sirkka.havela@lapinamk.fi

Liite 3. Kyselylomake nuorille

***Kysely Lapin alueen yläkoululaisille liittyen
seksuaalikasvatukseen***

Hei!

Opiskelemme Lapin ammattikorkeakoulussa sairaanhoitajiksi ja terveydenhoitajiksi. Opintoihimme kuuluu opinnäytetyö, jonka aiheena meillä on seksuaalikasvatus. Opinnäytetyön tarkoituksena on kuvata Lapin alueen yläkoululaisten kokemuksia saamastaan seksuaalikasvatuksesta ja kehittämisehdotuksia seksuaalikasvatukselle. Opinnäytetyömme on osa Seksuaaliterveys Lapin lasten, nuorten ja perheiden voimavaraksi -hanketta. Hankkeen tavoitteena on edistää lasten ja nuorten seksuaaliterveyttä. Sinun osallistumisesi tähän kyselyyn on tärkeää.

Kysely tapahtuu nimettömänä ja tulokset käsitellään luottamuksellisesti. Kyselylomakkeet hävitetään aineiston käsittelyn jälkeen.

Ystävällisin terveisin

Anna-Kaisa Arbelius, Suvi Mansikkasalo ja Taru Vuopio

Jos haluat lisätietoa kyselystä ja sen tarkoituksesta, ota yhteyttä sähköpostiimme:
etunimi.sukunimi@edu.lapinamk.fi

1. Sukupuolesi

- Tyttö Poika

2. Ikäsi

- 14
- 15
- 16
- Muu

3. Kotikuntasi

- Enontekiö
- Inari
- Kemi
- Kemijärvi
- Keminmaa
- Kittilä
- Kolari
- Muonio
- Pelkosenniemi
- Pello
- Posio
- Ranua
- Rovaniemi
- Salla
- Savukoski
- Simo
- Sodankylä

- Tervola
- Tornio
- Utsjoki
- Ylitornio

4. Seurusteletko tällä hetkellä?

- Kyllä En

5. Oletko joskus seurustellut?

- Kyllä En

6. Mitä seksuaalisuus mielestäsi tarkoittaa?

TOTEUTETTU SEKSUAALIKASVATUS

7. Olen saanut TIETOA seksuaalisuuteen liittyvistä asioista

(1=en ollenkaan/vähän tietoa, 2=jonkin verran tietoa, 3=paljon tietoa)

	1	2	3
Äidiltä	☐	☐	☐
Isältä	☐	☐	☐
Sisaruksilta	☐	☐	☐

Kavereilta	○ ○ ○
Kouluterveydenhoitajalta	○ ○ ○
Terveystiedon opettajalta	○ ○ ○
Muulta opettajalta	○ ○ ○
Sosiaalisesta mediasta	○ ○ ○
Internetistä	○ ○ ○
Aikakauslehdistä	○ ○ ○
Elokuvista	○ ○ ○
Televisiosta	○ ○ ○
En mistään	○ ○ ○
Jostakin muualta, mistä? _____	○ ○ ○

8. Olen saanut TIETOA seuraavista asioista?

(1=en ollenkaan/vähän, 2=jonkin verran, 3=paljon)

	1	2	3
Murrosikä	○	○	○
Muutokset kehossa	○	○	○
Muutokset tunne-elämässä	○	○	○
Seksuaali-identiteetti	○	○	○
Seksuaalinen suuntautuminen	○	○	○
Seksuaalioikeudet	○	○	○
Suojaikäraja (16v)	○	○	○
Seurustelu	○	○	○
Itsetyydytys	○	○	○

Yhdyntä	○ ○ ○
Ehkäisy	○ ○ ○
Jälkiehkäisy	○ ○ ○
Sukupuolitaudit	○ ○ ○
Hedelmällisyys	○ ○ ○
Raskaus	○ ○ ○
Raskauden keskeytys	○ ○ ○
Intiimiongelmät	○ ○ ○
Rakkaus	○ ○ ○
Ystävyys	○ ○ ○
Ihastuminen	○ ○ ○
Pettyminen	○ ○ ○
Seksuaalinen häirintä	○ ○ ○
Hyväksikäyttö	○ ○ ○
Seksuaalinen riskikäyttäytyminen	○ ○ ○
Jostain muusta, mistä? _____	○ ○ ○

9. Vastasiko saamasi TIE TO tarpeitasi?

Kyllä

Ei, mikä jäi puuttumaan?

10. Koen tärkeäksi seuraavista asioista keskustelemisen

(1=ei ollenkaan tärkeää, 2=jonkin verran tärkeää, 3=erittäin tärkeää)

1 2 3

Murrosikä	○ ○ ○
Muutokset kehossa	○ ○ ○
Muutokset tunne-elämässä	○ ○ ○
Seksuaali-identiteetti	○ ○ ○
Seksuaalinen suuntautuminen	○ ○ ○
Seksuaalioikeudet	○ ○ ○
Suojaikäraja (16v)	○ ○ ○
Seurustelu	○ ○ ○
Itsetyydytys	○ ○ ○
Yhdyntä	○ ○ ○
Ehkäisy	○ ○ ○
Jälkiehkäisy	○ ○ ○
Sukupuolitaudit	○ ○ ○
Hedelmällisyys	○ ○ ○
Raskaus	○ ○ ○
Raskauden keskeytys	○ ○ ○
Intiimiongelmat	○ ○ ○
Rakkaus	○ ○ ○
Ystävyys	○ ○ ○
Ihastuminen	○ ○ ○
Pettyminen	○ ○ ○
Seksuaalinen häirintä	○ ○ ○
Hyväksikäyttö	○ ○ ○
Seksuaalinen riskikäyttäytyminen	○ ○ ○

11. Haluaisitko saada lisää seksuaalisuuteen liittyvää TIETOA?

Kyllä, mitä/millaista tietoa?

 En**12. Olen saanut OHJAUSTA seksuaalisuuteen liittyvistä asioista.**

(1=vähän ohjausta/en ollenkaan, 2=jonkin verran ohjausta, 3=paljon ohjausta)

	1	2	3
Äidiltä	☐	☐	☐
Isältä	☐	☐	☐
Sisaruksilta	☐	☐	☐
Kavereilta	☐	☐	☐
Kouluterveydenhoitajalta	☐	☐	☐
Terveystiedon opettajalta	☐	☐	☐
Muulta opettajalta	☐	☐	☐
En mistään	☐	☐	☐
Jostakin muualta, mistä? _____	☐	☐	☐

13. Olen saanut OHJAUSTA seuraaviin asioihin.

(1=en ollenkaan/vähän ohjausta, 2=jonkin verran ohjausta, 3=paljon ohjausta)

	1	2	3
Ehkäisyvälineiden hankinta	☐	☐	☐
Ehkäisyvälineiden käyttö	☐	☐	☐
Kriittisyys median tarjoamaan seksuaalitetouteen	☐	☐	☐
Pornografiaan suhtautuminen	☐	☐	☐

Omien tarpeiden, toiveiden ja rajojen ilmaisu	○ ○ ○
Toisten tarpeiden, toiveiden ja rajojen kunnioittaminen	○ ○ ○
Seksuaaliseen häirintään suhtautuminen	○ ○ ○
Epäoikeudenmukaisuuteen, syrjintään ja epätasa-arvoon puuttuminen	○ ○ ○
Vastuullisten päätösten tekeminen	○ ○ ○
Kieltäytyminen epämiellyttävästä tai suojaamattomasta sukupuoliyhteydestä	○ ○ ○
Tasavertaisuus kumppanin kanssa	○ ○ ○
Erialaisten tunteiden käsitteleminen	○ ○ ○

14. Vastasiko saamasi seksuaalisuuteen liittyvä OHJAUS tarpeitasi?

- Kyllä
 Ei, mikä jäi puuttumaan?

15. Haluaisitko saada lisää seksuaalisuuteen liittyvää OHJAUSTA?

- Kyllä, mitä/millaista ohjausta?

- En

16. Mielestäni seksuaalikasvattajan tulisi olla

(1=ei olennaista, 2=jonkin verran tärkeää, 3=hyvin tärkeää)

	1	2	3
Samaa sukupuolta kuin itse olen	○	○	○
Eri sukupuolta kuin itse olen	○	○	○
Turvallisen ilmapiirin luoja	○	○	○
Avoimen ilmapiirin luoja	○	○	○

Kuunteleva	○ ○ ○
Ymmärtäväinen	○ ○ ○
Hyväksyvä	○ ○ ○
Asiallinen	○ ○ ○
Rohkea puheeksiottaja	○ ○ ○
Kannustava	○ ○ ○
Hyvä neuvonantaja	○ ○ ○
Rohkaiseva	○ ○ ○
Muunlainen, millainen? _____	○ ○ ○

17. Saamani seksuaalikasvatus on ollut

(Voit valita useamman vaihtoehdon)

- Minulle riittävää
- Liian vähäistä
- Sisälsi epäolennaisia asioita
- Tarkoituksenmukaista
- Oikea-aikaista
- Liian aikaisin
- Liian myöhään

18. Olen saanut seksuaalikasvatusta koulussa seuraavin menetelmin

(Voit valita useamman vaihtoehdon)

- Opettaja kertonut
- Keskustellen luokassa
- Videoita katsoen

Epäsuorasti

Saanut esitteen

Työpajatoiminnan kautta

Näytelmien avulla

Itse etsinyt tietoa

En ole saanut seksuaalikasvatusta kou-
lussa

Jotenkin muuten, miten?

Millä menetelmillä olisit halunnut saada seksuaalikasva-
tusta?

19. Olen saanut seksuaalikasvatusta kotona seuraavin menetelmin
(Voit valita useamman vaihtoehdon)

Vanhemmat kertoneet

Keskustellen

Epäsuorasti

Itse etsinyt tietoa

En ole saanut seksuaalikasvatusta kotona

Jotenkin muuten, miten?

Millä menetelmillä olisit halunnut saada seksuaalikasvatusta ko-
tona?

20. Seksuaalisuuteen liittyvät tietoni ja taitoni kehittyvät
(1=heikosti, 2=riittävän hyvin, 3=erittäin hyvin)

	1	2	3
Keskustelemalla kahden kesken aikuisen kanssa	☐	☐	☐
Keskustelemalla tyttö-poikaryhmissä	☐	☐	☐
Keskustelemalla omaa sukupuolta edustavassa ryhmässä	☐	☐	☐
Keskustelemalla toisten nuorten kanssa	☐	☐	☐
Työpajatoiminnan kautta	☐	☐	☐
Nuorten nettipalstoilla (Väestöliitto, MLL)	☐	☐	☐
Nuorten puhelinpalveluissa (Väestöliitto, MLL)	☐	☐	☐
Itsenäisesti tietoa etsien	☐	☐	☐
Muilla menetelmillä _____	☐	☐	☐

21. Ammattilaisten kanssa seksuaalisuuteen liittyvistä asioista keskustelemaan pääsy on

- Helppoa
- Vaikeaa, minkä vuoksi?
- _____

22. Tiedän, keneen otan tarvittaessa yhteyttä seksuaaliterveyteen liittyvissä asioissa

- Kyllä
- En, miksi en tiedä
- _____

23. Pystyn keskustelemaan vanhempieni kanssa seksuaalisuuteen liittyvistä asioista

Kyllä

En, minkä vuoksi?

24. Ole hyvä ja kerro vielä toiveitasi ja ideoitasi seksuaalikasvatuksen kehittämiseen

Liite 4. Toimeksiantosopimus

LAPIN AMK ⁷ Lapland University of Applied Sciences		LAPIN AMK ⁷ Lapland University of Applied Sciences	
OPINNÄYTETYÖN TOIMEKSIANTOSOPIMUS			
Tämä sopimus soveltuu käytettäväksi ainoastaan sellaisten opinnäytetöiden yhteydessä, joita ei toteuteta ammattikorkeakoulun ulkopuolisen rahoituksen hankkeessa.			
Toimeksiantaja	Nimi (esim. yritys) Seksuaaliterveys Lapin lasten, nuorten ja perheiden voimavaraksi -hanke Yhteystiedot (yhteyshenkilö, puhelin, sähköposti) Sirkka Havela, p. _____ sähköposti: sirkka.havela@lapinamk.fi		
	Työn aihe Lapin alueen 14-16 -vuotiaiden nuorten kokemuksia saamastaan seksuaalikasvatuksesta ja nuorten ideoita seksuaalikasvatuksen kehittämiseksi.		
Tekijä	Nimi Anna-Kaisa Arbelius Suvi Mansikkasalo Taru Vuopio		Opiskelijanumero A1301046 A1300996 A1401543
	Katuosoite _____		Postinumero _____ Postitoimipaikka Rovaniemi
	Puhelin _____		Sähköpostiosoite anna-kaisa.arbelius@edu.lapinamk.fi suvi.mansikkasalo@edu.lapinamk.fi taru.vuopio@edu.lapinamk.fi
	Suoritettava tutkinto Sairaanhoidtaja AMK Terveydenhoitaja AMK		Ryhmätunnus R702H14S R702T14S
Lapin AMK	Yhteyshenkilön nimi (ohjaaja) Sirkka Havela		Tehtävänimike Lehtori
	Toimipaikka ja osoite Lapin Ammattikorkeakoulu, Jokiväylä 11C		
	Puhelin _____		Sähköpostiosoite sirkka.havela@lapinamk.fi
Toimeksiantosopimuksen ehdot			
Ohjaus	Ohjaava opettaja valvoo työtä ammattikorkeakoulun puolesta ja antaa työn edellyttämiä ohjeita ja neuvoja. Ammattikorkeakoulu ja opettaja eivät ole konsulttivastuussa työstä.		
Dokumentointi	Ammattikorkeakoulun opinnäytetyöt ovat julkisia. Työstä laaditaan ammattikorkeakoulun opinnäyteohjeen mukainen kirjallinen esitys, josta toimitetaan yksi kansitettu kappale ammattikorkeakoulun kirjastoon tai julkaistaan sähköisessä muodossa Theseus-verkkokirjastossa. Työ arkistoidaan oppilaitoksella sekä tulostettuna että sähköisessä muodossa.		
Oikeudet	Opinnäytetyön tekijänoikeudet kuuluvat tekijälle. Toimeksiantaja saa rinnakkaisen käyttöoikeuden opinnäytetyön tuloksiin opinnäytetyön valmistuttua. Ammattikorkeakoululla on jatkuvasti voimassa oleva oikeus käyttää tuloksia omassa opetus- ja TKI-toiminnassaan. Sopijapuolilla on mahdollisuus sopia muista opinnäytetyön tuloksia koskevista oikeuksista kuitenkin niin, että tämän sopimuskohtaan nojalla ammattikorkeakoulun saamat oikeudet säilyvät voimassa.		
Keksinnöt	Jos tekijä on osallisena keksintöön, joka patentoidaan, mainitaan hänet yhtenä keksijöistä. Mahdollisesta keksintökorvauksesta sovitaan erikseen noudattaen ammattikorkeakoulun tai toimeksiantajan keksintöohjeen linjauksia. Opinnäytetyön tai sen osan julkaiseminen tai hyödyntäminen ei saa vaarantaa sen tai sen osan suojaamista patentilla tai hyödyllisyysmallilla.		
Vastuut	Opinnäytetyön tulos toimitetaan sellaisena kuin se on. Tekijä tai ammattikorkeakoulu eivät anna tulokselle takuuta eivätkä vastaa sen soveltuvuudesta toimeksiantajan tarpeisiin. Sopijapuolet ovat vastuussa toisilleen sopimusrikkomuksen aiheuttamista välittömistä vahingoista. Vastuun syntyminen edellyttää tahallaan tai törkeällä huolimattomuudella aiheutettua sopimusrikkomusta.		
Lisäksi sovitaan			
Salassapito	Ohjaavilla opettajilla ja opinnäytetyön tekijöillä on salassapitovelvollisuus työn aikana esille tulleisiin luottamuksellisiin asioihin. Toimeksiantajan tulee tarkistaa, että julkaistava opinnäytetyö ei sisällä salassa pidettävää aineistoa. Tarvittaessa käytetään toimeksiantajan erillistä salassapitosopimusta.		
	Tätä sopimusta on laadittu kolme (3) samansisältöistä kappaletta, yksi (1) kullekin sopimuksen osapuolelle. Sopimus perustuu ammattikorkeakoulun hyväksymään opinnäytetyösuunnitelmaan ja se astuu voimaan allekirjoitushetkellä.		
	Paikka ja päivämäärä	Allekirjoitus	
Toimeksiantaja	Rovaniemi 19.5.2017		

Liite 5. Tutkimuslupahakemus

Hyvät Rehtorit/Johtajat

Asia: Luvan kysyminen seksuaaliterveyskyselyn suorittamiseen oppilaitoksessanne

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos on myöntänyt Lapin ammattikorkeakoululle, Lapin sairaanhoitopiirille ja Rovaniemen kaupungin terveystalolle terveydenedistämisen määrärahan, jonka tarkoituksena on edistää Lapin nuorten seksuaaliterveyttä. Kyselyssä olevan hankkeen nimi on Seksuaaliterveys Lapin lasten, nuorten ja perheiden voimavaraksi. Hanketta hallinnoi Lapin ammattikorkeakoulu ja osatoteuttajina ovat Lapin sairaanhoitopiiri ja Rovaniemen kaupunki (terveyspuoli).

Ko. hankkeen ensimmäisenä toimenpiteenä on selvittää Lapin nuorten arviointia ja mielipiteitä toteutuneesta seksuaalikasvatuksesta ja nuorten kehittämissuunnitelmia seksuaalikasvatukselle. Tämän Lapin nuorille suunnatun kyselyn tavoitteena on saada nuorten mielipiteet, äännet esille, joita voimme hyödyntää suunniteltaessa ja toteuttaessa seksuaaliterveyshanketta.

Lähestyn Teitä sen johdosta, että kysyisin saada luvan koulullanne suorittamaan tutkimukseen, jonka tarkoituksena on selvittää Lapin 14 – 16 vuotiaiden nuorten mielipiteitä ja arviointia seksuaalikasvatuksesta.

Kysely suoritettaisiin syyskuun aikana 2016. Kyselylomakkeen voin lähettää edeltä käsin teidän luettavaksenne ja kommentointia varten

Olisitteko ystävällisiä ja vastaisitte, mahdollistatteko ko. kyselyn suorittamisen Teidän koulunne nuorille?

Sirkka Havela
Terveystalouden lehtori
Seksuaaliterveyshankkeen projektipäällikkö
Lapin ammattikorkeakoulu
sirkka.havela@lapinamk.fi
p. 0407371728